C/2024/6789

13.11.2024

KOMISJONI TEATIS

JUHENDDOKUMENT [1]

Raadamisvabade toodete määruse (EL) 2023/1115 [2] **kohta**

(C/2024/6789)

Sisukord

Lehekülg

1. MÕISTED „TURULE LASKMINE“, „TURUL KÄTTESAADAVAKS TEGEMINE“ JA „EKSPORT“ ... 2
a) Turule laskmine ... 3
b) Turul kättesaadavaks tegemine ... 3
c) Eksport ... 4
2. MÕISTE „ETTEVÕTJA“ ... 4
3. JÕUSTUMISKUUPÄEV JA KOHALDAMISE AJAKAVA ... 5
4. HOOLSUSKOHUSTUS JA MÕISTE „VÄHENE RISK“ ... 6
a) Riskihindamine ... 7
b) Vähene risk ... 8
c) VKEdest ja mitte-VKEest kauplejate osatähtsus ... 9
d) Koostoime äriühingute kestlikkusalase hoolsuskohustuse direktiiviga ... 9
5. MÕISTE „TARNEAHELA KEERUKUS“ SELGITUS ... 9
6. SEADUSLIKKUS ... 10
a) Tootjariigi asjakohased õigusaktid ... 10
b) Seaduslikkusega seotud hoolsuskohustus ... 12
7. TOOTE MÄÄRATLUS ... 13
a) Selgitus – pakendid ja pakkematerjalid ... 13
b) Selgitus – jäätmed ja taaskasutatud tooted ... 14
8. HOOLSUSKOHUSTUSE TÄITMISE SÜSTEEMI KORRAPÄRANE HALDAMINE ... 15
9. LIITTOOTED ... 16
a) Teabele esitatavad nõuded ... 16
b) Hoolsuskohustuse täitmine liittoodete puhul: olemasolevate hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonide kasutamine ... 17
10. SERTIFITSEERIMISSKEEMI JA KOLMANDA ISIKU POOLSE TÕENDAMISE SKEEMI ROLL RISKIDE HINDAMISEL JA VÄHENDAMISEL ... 18
a) Sertifitseerimisskeemi ja kolmanda isiku poolse tõendamise skeemi roll ... 19
b) Taustteave ... 21
11. PÕLLUMAJANDUSLIK KASUTAMINE ... 22
1. Sissejuhatus ... 22
2. Selgitus metsa muutmise kohta maaks, mis ei ole mõeldud põllumajanduslikuks kasutamiseks ... 23
3. Mõiste „mets“ ... 23

(1) Käesoleva juhenddokumendi ükski osa ei asenda otseviiteid kirjeldatud õigusaktidele ning komisjon ei vastuta kahju või kahjustuste eest, mida põhjustavad juhenddokumendis esinevad vead või avaldused. Määruse tõlgendamise kohta saab lõplikke otsuseid teha üksnes Euroopa Kohus.

(2) ELT L 150, 9.6.2023, lk 206, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1115/oj.

4. Mõiste „põllumajanduslik kasutamine“ ja erandid 24

a) Põllumajandusliku kasutamise selgitus 24

b) Selgitused peamise maakasutuse kohta 26

c) Mõiste „põllumajanduslik istandik“ 26

d) Mõiste „agrometsandussüsteem“ selgitus 27

5. Maakasutuse selgitus mitme maakasutusliigi puhul samas piirkonnas ning maaregistrite ja katastrikaartide kasutamine 27

I LISA 32

II LISA 38

SISSEJUHATUS

Määruse (EL) 2023/1115 (milles käsitletakse teatavate raadamise ja metsade degradeerumisega seotud saaduste ja toodete liidu turul kättesaadavaks tegemist ja liidust eksportimist ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 995/2010) (edaspidi „raadamisvabade toodete määrus“) artikli 15 lõikes 5 on sätestatud, et komisjon võib välja töötada suunised, et lihtsustada määruse ühtlustatud rakendamist.

Käesolev juhenddokument ei ole õiguslikult siduv; selle ainus eesmärk on anda teavet raadamisvabade toodete määruse teatavate aspektide kohta. Sellega ei asendata, täiendata ega muudeta raadamisvabade toodete määruse sätteid, millega kehtestatakse õiguslikud kohustused. Juhenddokumenti ei tohiks vaadelda eraldi; seda tuleb kasutada koos õigusaktidega, mitte eraldiseisva allikana.

Käesolev juhenddokument on siiski kasulik viitematerjal kõigile, kes peavad järgima raadamisvabade toodete määrust, kuna juhenddokumendis selgitatakse täiendavalt õigusakti konkreetseid osi, mis tähendab, et see võib olla abiks ettevõtjatele ja kauplejatele. Samuti võib see olla abiks liikmesriikide pädevatele asutustele ja täitevasutustele ning liikmesriikide kohtutele raadamisvabade toodete määruse rakendamisel ja selle täitmise tagamisel.

Käesolevas dokumendis käsitletud küsimusi arutati ja arendati edasi koos liikmesriikide määratud esindajatega. Täiendavaid küsimusi saab käsitleda siis, kui tekib rohkem kogemusi raadamisvabade toodete määruse kohaldamisega, ja sel juhul vaadatakse juhenddokument vastavalt läbi.

Kõigi käesolevas juhenddokumendis käsitletud küsimuste kohta tuleks märkida, et vastavalt põhjendusele 43 on määruses kasutatud mõistete aluseks ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO), valitsustevahelise kliimamuutuste rühma (IPCC), ÜRO Keskkonnaprogrammi (UNEP) ning Rahvusvahelise Looduskaitseliidu (IUCN) tehtud töö.

Liidu õigusaktide tõlgendamisel ja täitmise tagamisel kohaldatakse proportsionaalsuse põhimõtet, mis on üks liidu õiguse üldpõhimõtetest ([3]). Õigusnormide täitmise tagamise eest vastutavad liikmesriigid.

1. MÕISTED „TURULE LASKMINE“, „TURUL KÄTTESAADAVAKS TEGEMINE“ JA „EKSPORT“

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse artikkel 2 – mõisted*

Ettevõtjatele tekivad artikli 4 alusel kohustused siis, kui asjaomaseid tooteid kavatsetakse „turule lasta“ või „eksportida“. Kauplejatele tekivad artikli 5 alusel kohustused siis, kui asjaomased saadused või tooted kavatsetakse „teha turul kättesaadavaks“ või tehakse seda (vt ka käesoleva juhenddokumendi 4. jao punkt c).

([3]) Lisateavet rakendamise kohta leiate ka korduma kippuvatest küsimustest, mis on kättesaadavad veebisaidil Deforestation Regulation implementation – European Commission (europa.eu).

Ülevaade stsenaariumidest, milles selgitatakse VKEdest ja mitte-VKEdest ettevõtjate ja kauplejate kohustusi asjaomaste toodete laskmisel liidu turule, seal kättesaadavaks tegemisel või sealt eksportimisel, on esitatud käesoleva juhenddokumendi I lisas. Nendes stsenaariumides selgitatakse ka seda, kuidas muutuvad tarneahelas järgmiste VKEdest ettevõtjate (artikli 4 lõige 8) ning mitte-VKEdest ettevõtjate ja kauplejate (artikli 4 lõige 9) kohustused.

a) *Turule laskmine*

Vastavalt artikli 2 punktile 16 tähendab asjaomase saaduse või toote „turule laskmine“ seda, et asjaomane saadus või toode tehakse liidu turul kättesaadavaks **esimest korda**. Siia alla ei kuulu saadused ega tooted, mis on juba liidu turule lastud. Mõiste „turule laskmine“ hõlmab iga üksikut saadust või toodet, mitte tootetüüpi, sõltumata sellest, kas see on toodetud eraldiseisva ühiku või sarjana.

b) *Turul kättesaadavaks tegemine*

Vastavalt artikli 2 punktile 18 tähendab asjaomase toote „turul kättesaadavaks tegemine“ seda, kui kõnealust toodet **tarnitakse**:

— **liidu turul turustamiseks, tarbimiseks või kasutamiseks** – st et asjaomane toode või saadus peab asuma füüsiliselt ELis, olema koristatud või toodetud ELis või imporditud ELi ja suunatud „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduurile. ELi imporditud asjaomased tooted ei saa „liidu kauba“ staatust enne, kui need on toodud liidu tolliterritooriumile ja tolli poolt vabasse ringlusse lubatud. Raadamisvabade toodete määruse alusel ei käsitata turule lastud toodetena tooteid, mis on suunatud mõnele muule tolliprotseduurile kui „vabasse ringlusse lubamine“ (nt tolliladustamine, seestöötlemine, ajutine import, transiit); ***ning***

— **äritegevuse käigus** – st seoses ettevõtlusega toimuva tegevuse käigus. Äritegevus võib toimuda tasu eest või tasuta. Tarned mitteärilistele tarbijatele ja tegevus, mille eest tasu ei maksta, kuuluvad mõlemad raadamisvabade toodete määruse kohaldamisalasse (nt annetamine või *pro bono* tegevus). Määrusega ei kehtestata nõudeid mitteärilistele tarbijatele, kuna erakasutus ja -tarbimine ei kuulu raadamisvabade toodete määruse kohaldamisalasse.

Seepärast on **„turul kättesaadavaks tegemine“** see, kui kaupleja tarnib asjaomaseid tooteid liidu turule nii i) turustamiseks, tarbimiseks või kasutamiseks kui ka ii) oma äritegevuse käigus.

„Turule laskmine“ aga see, kui ettevõtja laseb asjaomase toote liidu turule i) esimest korda nii ii) turustamiseks, tarbimiseks või kasutamiseks kui ka iii) oma äritegevuse käigus.

Mõistete „ettevõtja“ (raadamisvabade toodete määrus artikli 2 punkt 15) ja „äritegevuse käigus“ (raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punkt 19) kombineerimine tähendab seda, et iga sellise isiku suhtes, kes laseb asjaomase toote turule

a) turustamiseks äritarbijatele või mitteärilistele tarbijatele, st näiteks müügiks või tasuta (näiteks näidisena),

b) töötlemiseks või

c) oma äritegevuses kasutamiseks,

kohaldatakse hoolsuskohustuse nõudeid ja ta peab tegema kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni, välja arvatud juhul, kui kohaldatakse lihtsustatud menetlust (vt raadamisvabade toodete määruse artikli 4 lõiked 8 ja 9).

„Asjaomaste turule sisenevate toodetega“ on seega tegemist siis, kui samaaegselt:

— deklareeritakse need „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduuri alusel liidu turule laskmiseks. Üksnes tolli poolt vabasse ringlusse lubatud tooteid käsitatakse liidu turule lastud toodetena. Muud „vabasse ringlusse lubamisest“ erinevad tolliprotseduurid (nt tolliladustamine, seestöötlemine, ajutine import, transiit jne) raadamisvabade toodete määruse kohaldamisalasse ei kuulu ning

— need kaubad ei ole ette nähtud otse erakasutuseks või -tarbimiseks liidu tolliterritooriumil. Raadamisvabade toodete määruse kohaldamisalasse ei kuulu tooted, mis on ette nähtud erakasutuseks või -tarbimiseks (nt isiku poolt, kes toob sellised tooted kaasa väljapoole ELi tehtud reisilt endale kasutamiseks või tarbimiseks).

c) *Eksport*

Artikli 2 punktis 37 tähendab mõiste „eksport“ tolliprotseduuri, mis on sätestatud määruse (EL) nr 952/2013 ([4]) artiklis 269, ja liidu kaupa, mis viiakse liidu tolliterritooriumilt välja.

Määruse (EL) nr 952/2013 artiklis 269 on sätestatud, et ekspordiprotseduuri ei kohaldata järgmiste liidu kaupade suhtes: a) välistöötlemisprotseduurile suunatud kaup; b) liidu tolliterritooriumilt väljaviidav kaup pärast selle suunamist lõppkasutusprotseduurile; c) õhusõidukitele või laevadele mõeldud kauba käibemaksust või aktsiisist vabastatud tarned, sõltumata õhusõiduki või laeva sihtkohast; selliste tarnete kohta nõutakse tõendeid; d) sisetransiidiprotseduurile suunatud kaup; e) liidu tolliterritooriumilt kooskõlas määruse (EL) nr 952/2013 artikliga 155 ajutiselt välja viidud kaup.

Määruse (EL) nr 952/2013 artiklis 270 sätestatud reeksport ei kuulu raadamisvabade toodete määruse kohaldamisalasse. Seoses sellega tähendab reeksport, et asjaomane saadus või toode ei ole saanud „liidu kauba“ staatust ja viiakse liidu tolliterritooriumilt välja pärast näiteks reekspordideklaratsiooni esitamist.

Seepärast on „turult väljuvate asjaomaste toodetega“ tegemist siis, kui need tooted deklareeritakse „ekspordi“ tolliprotseduurile suunatuks äritegevuse käigus.

Liidu tolliterritooriumilt eksportimise korral kaotab asjaomane toode „liidu kauba“ tollistaatuse, mistõttu käsitatakse seda uue tootena, kui see pärast siseneb uuesti liidu turule, isegi kui HS-kood jääb samaks.

Käesoleva juhenddokumendi I lisa sisaldab näiteid selle kohta, kuidas mõisteid „turule laskmine“, „turul kättesaadavaks tegemine“ ja „eksport“ tegelikult tõlgendatakse.

2. MÕISTE „ETTEVÕTJA“

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punkt 15 – mõisted; artikkel 7 – turule laskmine kolmandates riikides asuvate ettevõtjate poolt*

Artikli 2 punkti 15 kohaselt on **ettevõtja** füüsiline või juriidiline isik, *kes*

— laseb asjaomased tooted turule või ekspordib neid

— äritegevuse käigus.

Selleks et ettevõtjate staatus järjepidevalt kindlaks määrata, võib nende rolle eristada vastavalt sellele, kuidas nad asjaomaseid tooteid liidu turule lasevad, sest nende staatus varieerub sõltuvalt sellest, kas need tooted on toodetud ELis või väljaspool seda.

— Artikli 2 punkti 14 kohaselt **ELis** toodetud asjaomaste toodete puhul on ettevõtja tavaliselt isik, kes neid tooteid äritegevuse käigus pärast tootmist turustab või kasutab; nii et ettevõtja võib olla tootja või valmistaja.

— Isik, kes muudab asjaomase toote mõneks muuks asjaomaseks tooteks (määruse I lisa kohane uus HS-kood) ja laseb selle turule või ekspordib seda turult, on tarneahelas allpool asuv ettevõtja.

— **Väljaspool ELi** toodetud asjaomaste saaduste või toodete puhul:

  — on ettevõtja importijana tegutsev isik, kui deklareeritakse, et asjaomased saadused või tooted suunatakse „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduurile. Importija on isik, kes asjakohasel juhul on märgitud tollideklaratsiooni vastavas andmeelemendis:

    — „importija“ andmeelemendis 13 04 000 000 (delegeeritud määruse (EL) 2015/2446 ([5]) B lisa);

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (ELT L 269, 10.10.2013, lk 1).

([5]) Komisjoni 28. juuli 2015. aasta delegeeritud määrus (EL) 2015/2446, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 952/2013 seoses liidu tolliseadustiku teatavaid sätteid täpsustavate üksikasjalike eeskirjadega (EE L 343 της 29.12.201, σ. 1).

— andmeelemendis DE 3/15 ELi tolliandmete mudeli eelmises versioonis;

— „kaubasaaja“ ühtse haldusdokumendi lahtris 8;

— kui deklareeritakse, et asjaomased saadused või tooted suunatakse „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduurile ja kui importijana tegutsev isik ei ole asutatud ELis, loetakse ettevõtjaks ka selline esimene füüsiline või juriidiline isik, kes teeb asjaomased tooted turul kättesaadavaks, st kuigi ta ei ole ettevõtja vastavalt artikli 2 punkti 15 määratlusele, kehtivad tema suhtes ettevõtja kohustused. See nõue lisandub väljaspool liitu asutatud ettevõtja tavapärasele kohustusele ja selle eesmärk on tagada, et ELis on alati üks vastutav osaline.

— ELi **imporditud** asjaomaste toodete puhul ei sõltu mõiste „ettevõtja“ toote kuuluvuse muutumisest ega muust lepingulisest korrast. Kui turule lastakse omamaine toode, on ettevõtja tavaliselt isik, kellele saadus või toode müügi hetkel kuulub, kuid see võib sõltuda konkreetsest lepingulisest korrast.

— Liidust **eksporditavate** asjaomaste toodete puhul on ettevõtja tavaliselt isik, kes tegutseb eksportijana, kui asjaomased tooted deklareeritakse ekspordi tolliprotseduurile suunamiseks. Eksportija on isik, kes asjakohasel juhul on märgitud tollideklaratsiooni vastavas andmeelemendis:

— „eksportija“ andmeelemendis 13 01 000 000 (delegeeritud määruse (EL) 2015/2446 B lisa);

— andmeelemendis DE 3/1 ELi tolliandmete mudeli eelmises versioonis;

— „kaubasaatja/eksportija“ ühtse haldusdokumendi lahtris 2.

Ettevõtjate rolli selgitatakse täpsemalt käesoleva juhenddokumendi I lisas esitatud stsenaariumide abil.

3. JÕUSTUMISKUUPÄEV ja KOHALDAMISE AJAKAVA

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse artikli 1 lõige 2 – reguleerimisese ja kohaldamisala; artikkel 37 – kehtetuks tunnistamine; artikkel 38 – jõustumine ja kohaldamiskuupäev*

Raadamisvabade toodete määrus jõustus 29. juunil 2023. Enamikku ettevõtjate ja kauplejate ning pädevate asutuste kohustusi, sealhulgas neid, mis on sätestatud artiklites 3–13, 16–24 ning 26, 31 ja 32, kohaldatakse alates **30. detsembrist 2024**.

31. detsembriks 2020 **mikro- või väikeettevõtjana** (vastavalt kas direktiivi 2013/34/EL artikli 3 lõikele 1 või 2) asutatud ettevõtjate suhtes kohaldatakse artiklites 3–13, 16–24 ning 26, 31 ja 32 sätestatud kohustusi alates **30. juunist 2025**, välja arvatud selliste toodete puhul, mis on loetletud määruse (EL) nr 995/2010 (milles sätestatakse puitu ja puittooteid turule laskvate ettevõtjate kohustused (ELi puidumäärus)) ([6]) lisas. See tähendab, et määruse jõustumise (29. juunil 2023) ja kohaldamise alguse (30. detsembril 2024; 31. detsembriks 2020 asutatud väike- või mikroettevõtjate puhul edasi lükatud kuni 30. juunini 2025) vahele jääb **üleminekuperiood**, mille jooksul on ettevõtjad ja kauplejad, kes sel ajal lasevad liidu turule, teevad liidu turul kättesaadavaks või ekspordivad asjaomaseid saadusi ja tooteid, vabastatud raadamisvabade toodete määrusega ette nähtud põhikohustustest.

Kõigi selliste saaduste ja nendega seotud asjaomaste toodete (**välja arvatud ELI puidumääruse lisas loetletud puit ja puittooted**) suhtes **kohaldatakse järgmisi eeskirju**.

— Kui asjaomane saadus või toode lastakse turule asjaomase ettevõtja suhtes kehtiva üleminekuperioodi jooksul, ei kohaldata ettevõtja suhtes raadamisvabade toodete määrusest tulenevaid kohustusi.

([6]) ELT L 295, 12.11.2010, lk 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2010/995/oj.

— Peale selle ei kohaldata raadamisvabade toodete määrusest tulenevaid kohustusi selliste asjaomaste toodete suhtes, mis lastakse turule või tehakse turul kättesaadavaks pärast määruse kohaldamise alguskuupäeva ja on täielikult valmistatud saadustest või toodetest, mis on turule lastud üleminekuperioodi jooksul. See tähendab, et kohaldamise edasilükkamine **väike- ja mikroettevõtjate** puhul (30. juunini 2025) vabastab kohustustest ka tarneahelas allpool asuvad keskmise suurusega ja suurettevõtjad ning kauplejad, kes kauplevad asjaomaste toodetega või nendest valmistatud toodetega, kui nad lasevad asjaomased tooted turule või teevad need turul kättesaadavaks.

— Eespool kirjeldatud juhtudel piirdub tarneahelas allpool asuvate ettevõtjate (või kauplejate, kes teevad üleminekuperioodi jooksul turule lastud asjaomase toote turul hiljem kättesaadavaks) kohustus sellega, et nad peavad koguma piisavalt veenvaid ja kontrollitavaid tõendeid selle kohta, et algselt lasti asjaomane toode turule enne määruse (edasilükatud) kohaldamise algust.

— **Asjaomase saadud toote** selliste **osade** puhul, mis on toodetud koos muude asjaomaste toodetega, mis lastakse turule alates 30. detsembrist 2024 (või alates 30. juunist 2025 mikro- või väikeettevõtjate poolt), kohaldatakse selliste tooteid turule laskvate ettevõtjate suhtes, kes asuvad tarneahelas allpool, ning kauplejate suhtes määrusest tulenevaid standardkohustusi, olenemata sellest, et mõned muud tooteosad võivad jääda üleminekuperioodi.

Raadamisvabade toodete määruse artikli 1 lõike 2 kohaselt ei kohaldata määruse sätteid juhul, kui asjaomased tooted **toodeti** enne 29. juunit 2023. Tootmisaeg ja -koht viitavad asjaomase saaduse tootmise kuupäevale ja kohale ning kehtivad nii saaduste kui ka nendest valmistatud toodete kohta. Enamikul juhtudel on tootmiskuupäev saaduse koristamise aeg, välja arvatud **veisetooted**, mille tootmise aeg algab veiste sünnikuupäevast.

ELi puidumääruse artikli 2 punktis a määratletud **puidu ja puittoodete** suhtes kohaldatakse vastavalt raadamisvabade toodete määruse artikli 37 lõikele 3 erieeskirju:

— puit ja puittooted, mis on toodetud enne 29. juunit 2023 ning:

  — lastud turule enne 30. detsembrit 2024, peavad vastama ELi puidumääruse eeskirjadele;

  — lastud turule ajavahemikus 30. detsembrist 2024 kuni 31. detsembrini 2027: kohaldatakse jätkuvalt ELi puidumääruse eeskirju;

  — lastud turule alates 31. detsembrit 2027, peavad vastama raadamisvabade toodete määruse artiklile 3;

— puit ja puittooted, mis on toodetud ajavahemikus 29. juunist 2023 kuni 30. detsembrini 2024 ning:

  — lastud turule enne 30. detsembrit 2024, peavad vastama ELi puidumääruse eeskirjadele;

  — lastud turule alates 30. detsembrist 2024, peavad vastama raadamisvabade toodete määruse eeskirjadele.

— Alates 30. detsembrist 2024 toodetud puit ja puittooted peavad vastama raadamisvabade toodete määruse eeskirjadele.

4. HOOLSUSKOHUSTUS JA MÕISTE „VÄHENE RISK“

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punkt 26 – mõisted; artikkel 4 – ettevõtjate kohustused, artikkel 8 – hoolsuskohustus; artikkel 9 – teabele esitatavad nõuded; artikkel 10 – riskihindamine*

Vastavalt artikli 4 lõikele 1 peavad ettevõtjad enne asjaomaste toodete turule laskmist või nende eksportimist täitma artikli 8 kohast hoolsuskohustust, et tõendada asjaomaste toodete vastavust artiklile 3. Selleks kehtestavad ettevõtjad kooskõlas raadamisvabade toodete määruse artikli 12 lõikega 1 toimingute ja meetmete raamistiku, s.o hoolsuskohustuse täitmise süsteemi, et täita hoolsuskohustust kooskõlas artikliga 8, eesmärgiga tagada nende poolt turule lastavate või eksporditavate asjaomaste toodete vastavus määruse artiklile 3, ning ajakohastavad seda süsteemi. Ettevõtjad vastutavad oma äritegevuse põhjaliku uurimise ja analüüsi eest ning selleks on vaja koguda ja analüüsida vajalikke andmeid ning vajaduse korral võtta riskivähendamismeetmeid, välja arvatud juhul, kui nõuetele mittevastavuse riski hinnatakse väheseks. Andmete kogumine ning riskide analüüsimine ja vähendamine peavad olema põhjuslikult seotud ning kajastama ettevõtja äritegevuse ja tarneahelate eripära.

Ettevõtjad peavad täpselt kindlaks määrama artikli 10 lõike 2 kohased riskihindamiskriteeriumid, mida nad võtavad arvesse seoses asjaomaste toodetega, mida kavatsevad liidu turule lasta või sealt eksportida. Seepärast tuleb riskihindamiskriteeriume kohandada asjaomastele toodetele, mida ettevõtja kavatseb turule lasta või sealt eksportida.

a) *Riskihindamine*

Artiklis 8 sätestatud hoolsuskohustuse nõuete kohaselt peab ettevõtja:

— vastavalt artiklitele 8 ja 9 koguma igalt tarnijalt teavet, dokumente ja andmeid raadamisvabade toodete määruse kohaldamisalasse kuuluvate asjaomaste toodete (loetletud I lisas) kohta,

— kontrollima ja analüüsima seda teavet koos muu taustteabega ning tegema selle põhjal artikli 10 kohase riskihindamise ning

— võtma vastu artikli 11 kohased riskivähendamismeetmed, välja arvatud juhul, kui artikli 10 kohase riskihindamise käigus jõutakse järeldusele, et asjaomaste toodete nõuetele mittevastavuse risk puudub või on üksnes vähene.

Artikli 9 lõikes 1 on täpsustatud tootega seotud teave, mida tuleb hinnata, sealhulgas teave konkreetse toote ja selle tarneahela kohta. Artikli 10 lõikes 2 on kindlaks määratud täiendav taustteave, mida on vaja riskitaseme hindamiseks, näiteks metsade seisundi kohta tootjariigis.

Kui tooteid valmistatakse mitmest allikast või erinevatest tuvastatud asukohtadest pärit saadustest, tuleb hinnata iga sellise allika või asukoha riski.

Kogutud andmete põhjal tuleb täita täpselt seatud riskianalüüsiülesandeid ning määrata kindlaks riskikategooriad ja nendega seotud vajalikud riskivähendamismeetmed. Ettevõtjad saavad hinnata riskitaset ainult juhtumipõhiselt, kuna see sõltub mitmest tegurist.

Riskide hindamiseks on eri võimalusi, kuid ettevõtja peab iga asjaomase toote puhul järgima artikli 10 lõikes 2 loetletud kriteeriume. Sealhulgas tuleks lähtuda järgmistest küsimustest ja kaalutlustest.

— **Kus toode on toodetud?**

Milline on tootjariigile või selle osadele vastavalt artiklile 29 määratud riskitase ([7])? Milline on metsasuse määr ning kuivõrd on levinud metsade degradeerumine või raadamine tootjariigis või selle osades? Kui suurel määral on levinud asjaomase saaduse ebaseaduslik tootmine riigis/selle osades?

— **Millised on tootespetsiifilised riskid?**

Raadamisvabade toodete määruse I lisas loetletud erinevaid asjaomaseid tooteid toodetakse väga erinevalt, mis mõjutab nõuetele mittevastavuse riski. Näiteks sisaldavad mõned tooted toorainet, mida toodetakse sadades eraldi asuvates tuvastatud asukohtades või mis tootmisel läbivad olulised keemilised või füüsikalised protseduurid.

— **Kas tarneahel on keerukas?**

Vt mõiste „tarneahela keerukus“ selgitus 5. jaos.

— **Kas on märke sellest, et tarneahelasse kuuluva ettevõtte tegevus on ebaseaduslik või seotud raadamise või metsade degradeerumisega?**

Kui asjaomaseid saadusi või tooteid ostetakse ettevõttelt, mille tegevus on ebaseaduslik või seotud raadamise või metsade degradeerumisega, siis on nõuetele mittevastavuse risk suurem. Kas tarneahelasse kuuluvate ettevõtetega seoses on väljendatud põhjendatud kahtlusi vastavalt artiklile 31? Kas mõni tarneahelasse kuuluv ettevõte on rikkunud asjaomaseid seadusi ([8]) ja kas riik on teda nende seaduste rikkumise eest karistanud?

([7]) Pidage silmas, et kui riigile ei ole konkreetset riskitaset määratud, käsitatakse seda standardriskiga riigina.
([8]) Seoses ebaseadusliku tegevuse ning raadamise ja metsade degradeerumisega.

— **Kas sertifitseerimisskeemides või kolmanda isiku poolse tõendamise skeemides on täiendavat teavet tarneahelasse kuuluvate ettevõtete vastavuse kohta raadamisvabade toodete määruse nõuetele?**

Kolmanda isiku tehtud kontrolli osatähtsuse kohta vt selgitus 10. jaos.

— **Kas asjaomaste toodete tootmisel on järgitud tootjariigi asjakohaseid õigusakte?**

Tootjariigi asjakohased õigusaktid on määratletud artikli 2 punktis 40. Lisateave seaduslikkuse nõuete kohta on esitatud 6. jaos.

— **Kas tootjariigi või selle osadega on selliseid probleeme nagu korruptsioon, dokumentide ja andmete võltsimise esinemine, õiguskaitse puudumine, rahvusvaheliste inimõiguste rikkumised, relvakonflikt või ÜRO Julgeolekunõukogu või Euroopa Liidu Nõukogu kehtestatud sanktsioonide olemasolu?**

Sellised probleemid võivad vähendada mõne kehtivatele õigusaktidele vastavust tõendava dokumendi usaldusväärsust. Seega tuleks arvesse võtta riigi korruptsioonitaset, äririski näitajaid või muid asjakohaseid näitajaid.

— **Kas tarnija on teinud kättesaadavaks kõik kehtivatele õigusaktidele vastavust tõendavad dokumendid ning kas need on kohe kontrollitavad?**

Kui kõik asjakohased dokumendid on ettevõtjate taotlusel valmis ja kättesaadavad, on tõenäolisem, et tarneahel on hästi kindlaks tehtud ja tarnija on teadlik raadamisvabade toodete määruse nõuetest.

b) *Vähene risk*

Vähese riski mõistet tuleks mõista kooskõlas artikli 2 punktiga 26, mis tähendab, et artikli 10 kohase tootespetsiifilise hindamise ja üldise teabe alusel ning vajaduse korral artikli 11 kohaste asjakohaste riskivähendamismeetmete kohaldamisel ei anna saadused ega tooted *põhjust muretsemiseks*, et need ei vasta artikli 3 punktile a (raadamisvaba) või b (toodetud seaduslikult vastavalt tootjariigis kohaldatavatele õigusaktidele).

Artikli 10 lõikes 2 esitatud riskihindamiskriteeriumide loetelu ei ole ammendav; ettevõtjad võivad otsustada kohaldada täiendavaid kriteeriume, kui need aitavad kindlaks teha, kui tõenäoline on, et asjaomane saadus või toode on toodetud ebaseaduslikult või ei ole raadamisvaba, või kui aitavad tõendada seaduslikku või raadamisvaba tootmist.

Artikli 13 kohaselt ei pea väikese riskiga riikidest tooteid hankivad VKEdest ja mitte-VKEdest ettevõtjad vähese riskiga ettevõtja staatuse saavutamiseks täitma artiklites 10 ja 11 sätestatud kohustusi, kui nad on veendunud, et kõik asjaomased saadused ja tooted, mida nad turule lasevad või sealt ekspordivad, on toodetud nendes riikides või riikide osades, mis artikli 29 kohaselt on liigitatud väikese riskiga riigiks ([9]). Artiklites 10 ja 11 kirjeldatud etappe kohaldatakse siiski juhul, kui väikese riskiga riigist tooteid hankiv ettevõtja saab teavet või teadlikuks teabest, mis osutab nõuetele mittevastavuse või nõuetest kõrvalehoidmise riskile (vt artikli 13 lõige 2).

Tarneahelas allpool asuvate mitte-VKEdest ettevõtjate suhtes võib kohaldada ka artikli 4 lõike 9 kohast lihtsustatud menetlust, mis tähendab, et sel juhul peavad mitte-VKEdest ettevõtjad üksnes veenduma, et hoolsuskohustus on nõuetekohaselt täidetud tarneahela alguses. Hoolsuskohustuse nõuetekohase täitmise tagamine ei pruugi tingimata tähendada, et tuleb süstemaatiliselt kontrollida kõiki hoolsuskohustuse täitmise kohta eelnevalt esitatud deklaratsioone. Näiteks võiks tootmisahela järgmise etapi mitte-VKEst ettevõtja hoolsuskohustuse nõuetekohase ja korrapärase täitmise tagamiseks kontrollida, kas tarneahela algusosas tegutsevatel ettevõtjatel on olemas toimiv ja ajakohane hoolsuskohustuse süsteem, sealhulgas piisavad ja proportsionaalsed tegevuspõhimõtted, kontrollid ja menetlused asjaomaste toodete mittevastavuse riskide tõhusaks vähendamiseks ja juhtimiseks.

([9]) Vastavalt artikli 29 lõikele 2 esitab komisjon rakendusaktidega loetelu riikidest või nende osadest, kus risk on väike või suur.

Kui riskihindamise ja -vähendamise tulemusena jõutakse järeldusele, et mõne riskikriteeriumi puhul on riskitase märkimisväärne, tuleks toodet pidada märkimisväärse riskiga tooteks, mistõttu ei tohi ettevõtja seda liidu turule lasta ega eksportida.

c) *VKEdest ja mitte-VKEdest kauplejate osatähtsus*

Vastavalt artikli 2 punktile 17 on kaupleja see tarneahelas osalev isik (välja arvatud ettevõtja), kes teeb asjaomased tooted äritegevuse käigus turul kättesaadavaks.

See, kas kaupleja suhtes kehtib hoolsuskohustus, sõltub sellest, kas kaupleja on VKE või mitte ning see määratakse kindlaks vastavalt kriteeriumidele, mis on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL artiklis 3 (vt raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punkt 30).

Kui kaupleja ei ole VKE, kohaldatakse artikli 5 lõike 1 kohaselt mitte-VKEdest ettevõtjate suhtes kohaldatavaid kohustusi ja sätteid, mis tähendab, et mitte-VKEst kaupleja peab veenduma, et hoolsuskohustust rakendati tarneahela eelmistes etappides (vt eelmine alapeatükk).

VKEdest kauplejate suhtes kohaldatavad kohustused on sätestatud määruse artikli 5 lõigetes 2–6. VKEdest kauplejad teevad asjaomased tooted turul kättesaadavaks üksnes juhul, kui neil on artikli 5 lõikega 3 nõutud teave, eelkõige tarnijate ja äriklientide andmed ning toodetega seotud hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonide viitenumbrid. VKEdest kauplejad ei pea täitma hoolsuskohustust ega veenduma, kas hoolsuskohustus täideti tarneahela eelmistes etappides. Nende kohustus on tagada asjaomaste toodete jälgitavus, mis tähendab, et nõuetele vastavuse tõendamiseks peavad nad koguma ja säilitama teavet ning tegema selle pädevatele asutustele taotluse korral kättesaadavaks.

d) *Koostoime äriühingute kestlikkusalase hoolsuskohustuse direktiiviga*

Äriühingute kestlikkusalase hoolsuskohustuse direktiiviga (EL) 2024/1760 ([10]) on kehtestatud ELi ja kolmandate riikide väga suurte ettevõtete kestlikkusalase hoolsuskohustuse üldine horisontaalraamistik. Raadamisvabade toodete määrusega on nähtud ette valdkondlik raadamisraamistik seoses teatavate toodete suhtes kehtiva hoolsuskohustuse täitmise teatavate aspektidega. Äriühingute kestlikkusalase hoolsuskohustuse direktiivil ja raadamisvabade toodete määrusel on erinev, kuid teineteist täiendav kohaldamisala ning hoolsuskohustuse tõhusaks täitmiseks tuleks mõlemat õigusakti kohaldada sidusalt. Kui raadamisvabade toodete määruses sätestatud konkreetsed hoolsuskohustuseeskirjad on vastuolus äriühingute kestlikkusalase hoolsuskohustuse direktiivi üldeeskirjadega, on raadamisvabade toodete määruse sätted kui erinorm (*lex specialis*) vastuolu ulatuses ülimuslikud äriühingute kestlikkusalase hoolsuskohustuse direktiivi üldeeskirjade (*lex generalis*) suhtes, kuivõrd erinormiga nähakse samal eesmärgil ette ulatuslikumad või konkreetsemad kohustused. See reegel on sätestatud äriühingute kestlikkusalase hoolsuskohustuse direktiivi artikli 1 lõikes 3 ja järgib ELi õiguse põhimõtteid, mille kohaselt on sellistel juhtudel erinorm (*lex specialis*) üldnormi (*lex generalis*) suhtes ülimuslik.

5. MÕISTE „TARNEAHELA KEERUKUS“ SELGITUS

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse artikkel 8 – hoolsuskohustus; artikkel 9 – teabele esitatavad nõuded; artikkel 10 – riskihindamine artikkel 11 – riski vähendamine*

„Asjaomase tarneahela keerukus“ on sõnaselgelt nimetatud riskihindamisekriteeriumina raadamisvabade toodete määruse artikli 10 lõike 2 punktis i ning kuulub seega hoolsuskohustuse täitmisega kaasnevate riskihindamise ja -vähendamise juurde. See on üks hoolsuskohustuse täitmisega kaasnevate riskihindamise ja -vähendamise kriteeriumidest, mis on sätestatud artiklites 10 ja 11.

Selle kriteeriumi aluseks on asjaolu, et asjaomaste toodete tarneahela jälgimine tagasi kuni tootjariigini ja maatükkideni, kus asjaomased saadused toodeti, võib olla keerulisem, kui tarneahel on keerukas, ning seetõttu on nõuetele mittevastavuse risk suurem. Asjakohase teabe ja andmete järjekindlusetus ning probleemid vajaliku teabe hankimisel tarneahela eri etappides võivad suurendada riski, et tarneahelasse satuvad nõuetele mittevastavad saadused või tooted. Põhiprobleem on see, kuivõrd on võimalik jälgida asjaomasest tootest leitud asjaomaseid saadusi tagasi kuni maatükkideni, kus need toodeti.

([10]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1760, mis käsitleb äriühingute kestlikkusalast hoolsuskohustust ja millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937 ning määrust (EL) 2023/2859 (ELT L, 2024/1760, 5.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj).

Nõuete täitmata jätmise risk suureneb, kui tarneahela keerukus raskendab raadamisvabade toodete määruse artikli 9 lõike 1 ja artikli 10 lõike 2 kohaselt nõutava teabe kindlakstegemist. Kui tarneahelas on väljaselgitamata etappe või leitakse midagi muud mittevastavusele viitavat, siis võib järeldada, et risk on märkimisväärne.

Tarneahel muutub keerukamaks, kui tootjariigis asuvate maatükkide ning ettevõtja või kaupleja vahel on arvukalt töötlejaid ja vahendajaid. Samuti võib tarbeahel muutuda keerukamaks, kui uue asjaomase toote valmistamiseks kasutatakse rohkem kui üht asjaomast toodet või kui asjaomaseid saadusi hangitakse mitmest tootjariigist. Teisest küljest on lühikeste tarneahelate puhul tõenäoliselt lihtsam täita hoolsuskohustust ja eelkõige artikli 13 kohase lihtsustatud hoolsuskohustuse korral võib selline tarneahel olla üks tegur, mis aitab tõendada, et määruse sätete järgimisest kõrvalehoidmise risk on väike.

Tarneahela keerukuse hindamiseks võivad ettevõtjad ja kauplejad kasutada liidu turule lastavate, seal kättesaadavaks tehtavate või sealt eksporditavate asjaomaste toodete kohta järgmisi küsimusi (loetelu ei ole ammendav).

— Kas enne konkreetse asjaomase toote laskmist liidu turule, seal kättesaadavaks tegemist või sealt eksportimist oli tarneahelas mitu töötlejat ja/või etappi?

— Kas asjaomane toode sisaldab asjaomaseid saadusi, mida hangitakse mitmelt maatükilt ja/või mitmest tootjariigist?

— Kas asjaomane toode on kõrgtöödeldud toode (mis võib ise sisaldada mitut muud asjaomast toodet)?

— Mis puutub puitu, siis kas

  — asjaomane toode koosneb rohkem kui ühest puuliigist?

  — puidu ja/või puittoodetega on kaubeldud rohkem kui ühes riigis?

  — enne liidu turule laskmist, seal kättesaadavaks tegemist või sealt eksportimist on asjakohaseid töödeldud tooteid töödeldud või on need toodetud kolmandates riikides?

6. SEADUSLIKKUS

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punkt 40 – mõisted – ja artikli 3 punkt b – keeld*

Vastavalt raadamisvabade toodete määruse artiklile 3 võib asjaomaseid saadusi ja tooteid lasta turule, seal kättesaadavaks teha ja sealt eksportida üksnes juhul, kui on täidetud **kõik** järgmised tingimused:

a) need on raadamisvabad;

b) **nende tootmisel on järgitud tootjariigi asjakohaseid õigusakte** ning

c) need on hõlmatud hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooniga.

Asjaomased tooted peavad **vastama individuaalselt ja eraldi kõigile kolmele kriteeriumile**; vastasel juhul hoiduvad ettevõtjad ja mitte-VKEdest kauplejad neid turule laskmast, turul kättesaadavaks tegemast või eksportimast.

a) *Tootjariigi asjakohased õigusaktid*

Kui on vaja teha kindlaks, kas asjaomane saadus või toode on toodetud vastavalt tootjariigi asjakohastele õigusaktidele, võetakse aluseks selle riigi õigusaktid, mille asjaomastel maatükkidel saadus, või toote puhul selles sisalduv saadus, on kasvatatud, korjatud, varutud või viljeldud või mille ettevõtetes on veised kasvatatud.

Raadamisvabade toodete määruses on kasutatud paindlikku lähenemisviisi, st et on loetletud mitu õigusloomevaldkonda, kuid jäetud täpsustamata konkreetsed seadused, kuna need erinevad riigiti ja võivad muutuda. Raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punkti 40 kohaselt on asjakohased siiski ainult need õigusaktid, milles käsitletakse **tootmispiirkonna õiguslikku seisundit**. See tähendab, et määruse artikli 3 punktis b sätestatud seaduslikkuse nõude seisukohast ei määra õigusaktide asjakohasust üldjuhul kindlaks see, et neid võidakse üldiselt kohaldada saaduste tootmise ajal või asjaomaste toodete ja saaduste tarneahelate suhtes, vaid asjaolu, et need õigusaktid mõjutavad konkreetselt saaduste tootmise piirkonna õiguslikku seisundit.

Peale selle tuleb raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punkti 40 tõlgendamisel silmas pidada artikli 1 lõike 1 punktides a ja b määrusele seatud eesmärke, mis tähendab, et õigusaktid on asjakohased ka siis, kui nende sisu on seotud raadamise ja metsade degradeerumise peatamisega, võttes arvesse liidu kohustust võidelda kliimamuutuste ja elurikkuse kadumise vastu.

Seda asjaomast õigusnormi täpsustatakse artikli 2 punkti 40 alapunktides a–h. Järgmisena on toodud mõned konkreetsed iseloomustavad näited, mis aga ei hõlma kogu valdkonda:

— *maakasutusõigus*, sealhulgas seadused, mis käsitlevad saagikoristust ja maal tootmist või maa majandamist; näiteks

  — maa, eelkõige põllumajandusmaa ja metsade üleandmist käsitlevad õigusaktid,

  — maarenditehinguid käsitlevad õigusaktid;

— *keskkonnakaitse*. Seos eesmärgiga peatada raadamine ja metsade degradeerumine, vähendada kasvuhoonegaaside heidet või kaitsta elurikkust on olemas näiteks järgmistes valdkondades:

  — kaitsealasid käsitlevad õigusaktid,

  — looduskaitset ja looduse taastamist käsitlevad õigusaktid,

  — elusloodust ja elurikkuse kaitset ja säilitamist käsitlevad õigusaktid,

  — ohustatud liike käsitlevad õigusaktid,

  — maaparandust käsitlevad õigusaktid;

— *metsaga seotud õigusnormid, sealhulgas metsamajandamist ja elurikkuse säilitamist käsitlevad õigusnormid, kui need on otseselt seotud puidu varumisega*, näiteks

  — metsade kaitset ja säilitamist ning metsade kestlikku majandamist käsitlevad õigusaktid,

  — raadamisvastased õigusaktid,

  — õigus töötada üles puitu seadusega kindlaks määratud piirides;

— *kolmandate isikute õigused*, sealhulgas kasutus- ja valdusõigused, mida asjaomaste saaduste ja toodete tootmine mõjutab, ning põlisrahvaste ja kohalike kogukondade traditsioonilised maakasutusõigused; see võib hõlmata näiteks kinnisvara või kasutusvaldusega seotud õigusi;

— *rahvusvahelise õigusega kaitstud töötaja õigused* ja *inimõigused*, mida kohaldatakse kas nende inimeste suhtes, kes viibivad asjaomaste saaduste tootmise piirkonnas, kuivõrd see on asjakohane raadamisvabade toodete määruse eesmärkide seisukohast, või nende inimeste suhtes, kellel on õigus asjaomaste saaduste või toodete tootmise piirkonnale, sealhulgas põlisrahvaste ja kohalike kogukondade õigused, kui need on kohaldatavad asjakohaste siseriiklike õigusaktidega või nendes sätestatud; näiteks õigused maale, territooriumidele ja ressurssidele, omandiõigused, õigused, mis on seotud põlisrahvaste ja riikide vaheliste lepingute, kokkulepete ja muude konstruktiivsete lepetega;

— *eelneva vabatahtliku ja teadva nõusoleku põhimõte, sealhulgas nagu on sätestatud põlisrahvaste õiguste ÜRO deklaratsioonis*. Täiendavaid suuniseid eelneva vabatahtliku ja teadva nõusoleku põhimõtte kohaldamise kohta võib saada näiteks ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo kaudu, kus märgitakse, et riikide eesmärgiks peab olema nõusoleku saamine, enne kui võetakse ükskõik milline järgmistest meetmetest:

  — selliste projektide elluviimine, mis mõjutavad põlisrahvaste õigusi maale, territooriumile ja ressurssidele, sealhulgas kaevandamine ja ressursside muul viisil kasutamine,

— põlisrahvaste ümberpaigutamine oma maalt või territooriumilt mujale,

— maa tagastamine või muu asjakohane heastamine, kui maa on konfiskeeritud, ära võetud, hõivatud või kahjustatud ilma seda omanud põlisrahvaste vaba, eelneva ja teadva nõusolekuta;

— *maksualased, korruptsioonivastase võitluse alased ning kaubandus- ja tollialased õigusnormid.*

— Liidu turule sisenevate või sealt väljuvate asjaomaste toodete tarneahelate suhtes kohaldatavad õigusaktid, kui neil on konkreetne seos määruse eesmärkidega, või kaubandus- ja tolliseadused, kui need käsitlevad konkreetselt põllumajandus- või puidutootmissektorit.

b) *Seaduslikkusega seotud hoolsuskohustus*

Ettevõtjad peavad olema teadlikud sellest, missugused õigusaktid kehtivad iga sellise riigi tootmispiirkonna õigusliku seisundi kohta, kust nad tooteid hangivad. Asjaomaste õigusaktide hulka võivad muu hulgas kuuluda järgmised:

— siseriiklikud ja piirkondlikud seadused, sealhulgas asjakohased teisesed õigusaktid,

— rahvusvaheline õigus, sealhulgas mitme- ja kahepoolsed lepingud ja kokkulepped, mida kodifitseerituna ja vastavalt rakendatuna kohaldatakse siseriiklikus õiguses.

Raadamisvabade toodete määruse artikli 9 lõike 1 punkti h kohaselt tuleb hoolsuskohustuse täitmise käigus koguda teavet, sealhulgas dokumente ja andmeid, mis tõendavad vastavust tootjariigis kohaldatavatele õigusaktidele. See hõlmab teavet kokkulepete kohta, mis annavad õiguse kasutada asjaomast maad asjaomase saaduse tootmiseks. See, kas on vaja maaomandiõigust tõendavaid või muid kokkuleppedokumente, sõltub siseriiklikest õigusaktidest; kui siseriikliku õiguse kohaselt ei nõuta maaomandiõiguse omamist põllumajandustoodete tootmiseks ja turustamiseks, ei ole seda vaja ka raadamisvabade toodete määruse alusel.

Dokumentide või muu teabe kogumise kohustus sõltub riigiti erinevast reguleerimiskorrast, sest mitte kõik riigid ei nõua konkreetsete dokumentide väljastamist. Seepärast tuleks kohustust mõista nii, et vastavalt asjaoludele hõlmab see järgmist:

— riikide ametiasutuste väljastatud ametlikud dokumendid, nt haldusload,

— dokumendid, mis tõendavad lepingulisi kohustusi, sealhulgas põlisrahvastega või kohalike kogukondadega sõlmitud lepingud ja kokkulepped,

— täiendav teave, mis on välja antud avaliku ja erasektori sertifitseerimisskeemide või kolmandate isikute poolt tõendatud muude skeemide kaudu,

— kohtuotsused,

— mõjuhinnangud, majandamiskavad, keskkonnaauditi aruanded.

Kasulikud võivad olla ka järgmised täiendavad dokumendid:

— ettevõtte tegevuspõhimõtteid ja -juhendit sisaldavad dokumendid,

— sotsiaalse vastutuse kokkulepped erasektori osaliste ja kolmandast isikust õigusteomajate vahel,

— konkreetsed aruanded valduste ja õigustega seotud nõuete ja vastuolude kohta.

Teavet, sealhulgas dokumente ja andmeid, võib koguda paberkandjal või elektrooniliselt.

Oluline on märkida, et teavet, sealhulgas dokumente ja andmeid, tuleb koguda raadamisvabade toodete määruse artikli 9 lõike 1 punkti h alusel ka riskihindamise eesmärgil (määruse artikkel 10) ning kogumist ei tohiks käsitada eraldiseisva nõudena, välja arvatud juhul, kui toodet hangitakse üksnes väikese riskiga riikidest või nende osadest. Üksnes väikese riskiga riikidest või nende osadest ([11]) hankimise korral peavad VKEdest ja mitte-VKEdest ettevõtjad vastavalt raadamisvabade toodete määruse artiklile 13 tegema riskihindamise kirjeldamiseks järgmised toimingud üksnes juhul, kui nad saavad teavet või teadlikuks teabest, mis osutab nõuetele mittevastavuse või nõuete täitmisest kõrvalehoidmise riskile.

([11]) Vastavalt artikli 29 lõikele 2 esitab komisjon rakendusaktidega loetelu riikidest või nende osadest, kus risk on väike või suur.

Vastavalt määruse artikli 10 lõikele 1 tuleb kogutud teavet hinnata tervikuna, et tagada jälgitavus ja nõuetele vastavus kogu tarneahelas. Kogu teavet tuleb analüüsida ja kontrollida, mis tähendab, et ettevõtjad peavad suutma hinnata kogutud dokumentide sisu ja usaldusväärsust ning mõista seoseid eri dokumentides sisalduva teabe vahel. Tavaliselt peaks ettevõtja hindamise käigus kontrollima järgmist:

— kas eri dokumendid on omavahel ja muu olemasoleva teabega kooskõlas,

— mida iga dokument täpsemalt tõendab,

— millisel süsteemil (nt ametiasutuste tehtav kontroll, sõltumatu audit jne) dokument põhineb,

— kas dokument on usaldusväärne ja kehtiv, st kui suur on tõenäosus, et see on võltsitud või ebaseaduslikult väljastatud.

Ettevõtjad peaksid sõltuvalt oma hinnangust tootjariigi üldisele olukorrale võtma asjakohaseid meetmeid veendumaks, et need dokumendid on ehtsad. Seoses sellega peaks ettevõtja võtma arvesse ka korruptsiooniohtu (nt altkäemaksu andmine, kokkumäng või pettus). Teave riigi või selle piirkonna korruptsioonitaseme kohta on üldiselt saadaval eri allikatest, näiteks on olemas Transparency Internationali korruptsioonitajuindeks või muud samalaadsed rahvusvaheliselt tunnustatud indeksid või muu asjakohane teave ([12]).

Kui korruptsioonitaset peetakse kõrgeks, võib järeldada, et dokumente ei saa pidada usaldusväärseks ja võib olla vaja täiendavat kontrollimist. Sel juhul on vaja dokumente eriti hoolikalt kontrollida, sest võib olla põhjust kahelda nende usaldusväärsuses.

Lisaks rahvusvaheliselt tunnustatud indeksite kasutamisele võivad ettevõtjad kontrollida tingimuste ja nõrkade kohtade loetelusid, sealhulgas varasemaid tõendeid korruptiivse tegevuse kohta, mis viitab suuremale riskile, ning nõuda seega põhjalikumat kontrolli. Sellised lisatõendid võivad olla näiteks kolmanda isiku poolt tõendatud skeemid (vt käesoleva juhendi 10. jagu), sõltumatud või ise tehtavad auditid või tehnoloogiliste meetodite / ekspertiisimeetodite kasutamine, millega jälgitakse asjaomaseid tooteid, mille abil paljastada märke korruptsioonist või ebaseaduslikust tegevusest.

Tarneahelas allpool asuvad mitte-VKEdest ettevõtjad ja kauplejad on kohustatud **veenduma**, et tarneahelas ülalpool tegutsev ettevõtja on täitnud hoolsuskohustust, sealhulgas seaduslikkuse suhtes (vt määruse artikli 4 lõige 9). Selleks teabe, dokumentide ja andmete kogumisel peaksid tarneahelas allpool asuvad ettevõtjad ja kauplejad järgima kohaldatavaid andmekaitse- ja konkurentsieeskirju.

7. TOOTE MÄÄRATLUS

a) *Selgitus – pakendid ja pakkematerjalid*

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse artikkel 2 – mõisted; raadamisvabade toodete määruse I lisa*

Raadamisvabade toodete määruse I lisas on esitatud selliste asjaomaste saaduste ja toodete loetelu, mis on klassifitseeritud nõukogu määruse (EMÜ) nr 2658/87 ([13]) I lisas esitatud kombineeritud nomenklatuuris.

Kaupade kirjeldamise ja kodeerimise harmoneeritud süsteemi (HS) kood 4819 hõlmab järgmist: *karbid, kastid, kotid jm pakendid paberist, papist, tselluloosvatist või tsellulooskiudkangast; dokumendivutlarid, kirjaalused jms paberist või papist kontori-, kaupluse- jm tarbed.*

— Kui mõni eespool nimetatud toodetest lastakse turule või seda eksporditakse iseseisva tootena, mitte teise toote pakendina, *kuulub* see raadamisvabade toodete määruse kohaldamisalasse ja seega kohaldatakse määruses sätestatud kohustusi.

([12]) Selliste indeksite kasutamise kohta vt ka komisjoni 12. veebruari 2016. aasta teatise C(2016)755 (final) (juhenddokument ELi puidumääruse kohta) 4. peatükk.

([13]) Nõukogu 23. juuli 1987. aasta määrus (EMÜ) nr 2658/87 tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta (EÜT L 256, 7.9.1987, lk 1).

— Kui HS-koodi 4819 alla klassifitseeritud pakkematerjali kasutatakse mõne muu toote toestamiseks, kaitsmiseks või kandmiseks, siis selle toote suhtes määrust *ei* kohaldata.

Kaupade kirjeldamise ja kodeerimise harmoneeritud süsteemi (HS) kood 4415 hõlmab järgmist: *puidust pakk-kastid, karbid, salved, trumlid jms puitpakendid; puidust kaablitrumlid; puitalused, äärtega puitalused jms kaubaalused; kaubaaluste puidust ääred*.

— Kui mõni eespool nimetatud toodetest lastakse turule või seda eksporditakse iseseisva tootena, *kuulub* see raadamisvabade toodete määruse kohaldamisalasse ja seega kohaldatakse määruses sätestatud kohustusi.

— HS-koodi 4415 alla kuuluvad ja turule lastavad tooted, mida kasutatakse *üksnes* pakkematerjalina teiste turule lastavate toodete toestamiseks, kaitsmiseks või kandmiseks, raadamisvabade toodete määruse kohaldamisalasse *ei* kuulu.

Nende kategooriate siseselt eristatakse omakorda pakendeid, mis annavad tootele selle „iseloomulikud omadused“, ja pakendeid, mis on vormitud ja paigaldatud konkreetse toote järgi, kuid ei moodusta toote lahutamatut osa. Neid erinevusi on selgitatud kombineeritud nomenklatuuri tõlgendamise 5. üldreeglis ([14]) ning allpool on toodud sellekohaseid näiteid. Need täiendavad eristused hõlmavad ilmselt siiski vaid väikest osa määruse kohaldamisalasse kuuluvatest toodetest.

Kokkuvõttes kuuluvad määruse kohaldamisalasse järgmised tooted:

— iseseisva tootena turule lastud pakkematerjal;

— mahutid, mis annavad tootele selle põhiomaduse: nt dekoratiivsed kinkekarbid.

Määruse kohaldamisalasse ei kuulu järgmised tooted:

— pakkematerjal, milles kaup antakse üle ja mida kasutatakse üksnes teise toote toetamiseks, kaitsmiseks või kandmiseks;

— saadetistega kaasas olevad kasutusjuhendid, välja arvatud juhul, kui need lastakse turule iseseisvalt.

b) *Selgitus – jäätmed ja taaskasutatud tooted*

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse põhjendus 40; raadamisvabade toodete määruse I lisa; direktiivi 2008/98/EÜ artikli 3 punkt 1*

Ettevõtjad ja kauplejad käitlevad oma majandustegevuse käigus kasutatud tooteid, mis on oma olelusringi läbinud ja mis muidu kõrvaldataks jäätmetena. Jäätmed on ained või esemed, mille nende valdaja ära viskab, kavatseb ära visata või on kohustatud ära viskama (direktiivi 2008/98/EÜ artikli 3 punkt 1). Sellised tooted raadamisvabade toodete määruse kohaldamisalasse ei kuulu. See tähendab, et kirjeldatud juhul on ettevõtjad ja kauplejad vabastatud raadamisvabade toodete määrusest tulenevatest kohustustest.

Seda erandit kohaldatakse kaupade suhtes, mis on täielikult toodetud materjalist, mis on oma olelusringi läbinud ja mis muudel juhtudel visataks ära jäätmetena (nt hoonete lammutamisel tekkiv puit või kohviubade kestadest valmistatud kaubad).

Erandit **ei** kohaldata järgmise suhtes:

— sellise tootmisprotsessi kõrvalsaadused, mis hõlmavad materjali, mis ei ole jäätmed, st tegemist ei ole aine ega esemega, mille nende valdaja ära viskab, kavatseb ära visata või on kohustatud ära viskama;

— raadamisvabade toodete määruse I lisa kohaldamisalasse kuuluvad jäätmed (nt HS-koodi 1802 alla kuuluvad tooted: kakaoubade kestad, kelmed jms kakaojäägid).

1. küsimus: kas määrus kehtib ka saeveskis kõrvalsaadusena toodetud hakkpuidu ja saepuru kohta?

Jah, need kuuluvad HS-koodi 4401 alla, mille suhtes kohaldatakse raadamisvabade toodete määrust. Seda seetõttu, et hakkpuitu ja saepuru võib kasutada küttepuiduna, mistõttu ei ole need oma olelusringi läbinud. Erandiks on hakkpuit/saepuru, mida kasutatakse üksnes pakkematerjalina mõne muu toote toetamiseks, kaitsmiseks või kandmiseks.

([14]) Euroopa Liidu kombineeritud nomenklatuuri selgitavad märkused (ELT C 119, 29.3.2019, lk 1).

2. küsimus: kas määrus kehtib majade lammutamisel saadud puidust valmistatud mööbli kohta?

Ei, kui need tooted on valmistatud täielikult taaskasutusse võetud materjalist, mis on oma olelusringi läbinud ja mis muidu oleks jäätmetena ära visatud, siis määrus nende suhtes ei kehti. Kui aga tooted sisaldavad mingilgi määral ringlusse võtmata materjali, kehtib määrus selle tooteosa suhtes.

3. küsimus: kas määrus kehtib selliste trükitud ja trükkimata pabertoodete suhtes, mis on valmistatud ringlussevõetud paberist?

Ei, kui tooted on valmistatud täielikult ringlussevõetud materjalist, siis raadamisvabade toodete määrus nende suhtes ei kehti. Kui aga tooted sisaldavad mingilgi määral ringlusse võtmata tselluloosi, kehtib määrus selle tselluloosi suhtes.

4. küsimus: kas määrus kehtib palmiõli töötlemisel kõrvalsaadusena tekkivatest tühjadest viljakobaratest või palmituumakestadest valmistatud küttepelletite suhtes?

Jah. Tühjad viljakobarad ja palmituumakestad, isegi pelletina, on palmiõli ekstraheerimisel tekkivad tahked kõrvalsaadused ja need kuuluvad raadamisvabade toodete määruse I lisas esitatud HS-koodi 2306 60 alla.

5. küsimus: kas määrus kehtib ringlussevõetud veisenahast valmistatud toodete suhtes?

Ei, kui tootes sisalduv nahk on täielikult ringlusse võetud, siis raadamisvabade toodete määrus selle suhtes ei kehti. Kui aga tooted sisaldavad mingilgi määral ringlusse võtmata nahka, kehtib määrus selle naha suhtes.

6. küsimus: kas määrus kehtib tualett-tarvetes või väetistes kasutatava kohvipuru suhtes?

Ei, kui tegemist on näiteks kohvikus tekkivate jäätmetega, mis vastasel juhul oleks ära visatud.

7. küsimus: kas raadamisvabade toodete määrus kehtib selle kohaldamisalasse kuuluvate asjaomaste toodete suhtes, kui need on toodetud mitteasjaomastest saadustest?

Määrust ei kohaldata selliste toodete suhtes, mis on valmistatud mitteasjaomastest saadustest, isegi kui need tooted esinevad kombineeritud nomenklatuuris sama klassifikatsiooni all kui asjaomastest saadustest valmistatud asjaomased tooted. Määrust kohaldatakse üksnes asjaomastest saadustest valmistatud asjaomaste toodete suhtes.

See on nii näiteks järgmistel juhtudel:

i. aafrika õlipalmist *Elaeis guineensis* saadud palmiõli kuulub raadamisvabade toodete määruse kohaldamisalasse, kuid babassupalmi *Attalea speciosa* õli ei kuulu,

ii. brasiilia kautšukipuust *Hevea brasiliensis* saadud kautšuk kuulub raadamisvabade toodete määruse kohaldamisalasse, kuid muudest liikidest toodetud balaata, gutapertš, guajuula, tšikle jms looduslikud kummivaigud sinna ei kuulu, samuti ei kuulu sinna sünteetilised kummitooted,

iii. puidutooted kuuluvad raadamisvabade toodete määruse kohaldamisalasse, kuid rotangpalmist valmistatud tooted ei kuulu.

8. HOOLSUSKOHUSTUSE TÄITMISE SÜSTEEMI KORRAPÄRANE HALDAMINE

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse artikkel 12 – hoolsuskohustuse täitmise süsteemide kehtestamine ja haldamine, aruandlus ja andmete registreerimine*

Hoolsuskohustuse täitmiseks vastavalt artiklile 8 peavad ettevõtjad kehtestama dokumenteerimis-, analüüsi-, kontrolli- ja aruandlusmenetluste ja -meetmete raamistiku (edaspidi „hoolsuskohustuse täitmise süsteem“) ning seda ajakohastama. Raadamisvabade toodete määruse kohase hoolsuskohustuse täitmise eesmärk on saavutada nõutav tulemus tänu ettevõtete tegevusprotsesside järjekindlale tõendamisele. On oluline, et vastavalt artikli 12 lõikele 2 **vaatab ettevõtja hoolsuskohustuse täitmise süsteemi läbi vähemalt kord aastas**, tagamaks et vastutavad isikud järgivad nende suhtes kohaldatavaid menetlusi, et kehtivad protsessid on tõhusad ja et saavutatakse vajalikud tulemused. Ettevõtjad peaksid hoolsuskohustuse täitmise süsteemi ajakohastama ka siis, kui läbivaatamise käigus või mõnel muul ajal saavad nad teadlikuks uutest arengusuundadest, mis võiksid mõjutada hoolsuskohustuse täitmise süsteemi eesmärkide saavutamist, näiteks süsteemi etappide või menetluste tulemuslikkust ja terviklikkust. Kõik hoolsuskohustuse täitmise süsteemi ajakohastamised tuleb registreerida ja neid tuleb säilitada viis aastat.

Läbivaatamist võib teostada keegi ettevõtja organisatsiooni seest (peaks olema keegi, kes on menetluse täitjatest sõltumatu) või organisatsioonivälise asutus. Läbivaatamine peaks välja selgitama võimalikud kitsaskohad ja eksimused ning ettevõtja juhtkond peaks määrama nende kõrvaldamise tähtaja.

Asjaomaste toodete puhul peaks hoolsuskohustuse täitmise süsteem võimaldama näiteks kontrollida, kas on olemas dokumenteeritud kord:

— nõuetele vastavuse tõendamiseks vajalike andmete, dokumentide ja teabe kogumiseks ning registreerimiseks;

— sellise riski hindamiseks, mis on seotud asjaomase toote või mõne selle komponendiga, mis sisaldab asjaomaseid tooteid või saadusi, mis ei ole raadamisvabad või ei ole toodetud kooskõlas tootjariigi asjakohaste õigusaktidega;

— vastavalt riskitasemele võetavate meetmete kirjeldamiseks.

Samuti tuleks läbivaatamise käigus kontrollida, kas isikud, kes vastutavad iga menetlusetapi täitmise eest, saavad oma ülesannetest aru ja täidavad igat etappi ning kas menetluse tegelikku tõhusust kontrollitakse piisavalt (st kas asjaomane toode, mille puhul esineb märkimisväärne nõuetele mittevastavuse risk, suudetakse avastada ja kõrvaldada). Hea tava näeb ette, et läbivaatamise tõendamiseks tuleb selle tulemused ja hiljem võetavad järelmeetmed dokumenteerida.

9. LIITTOOTED

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse artikkel 4 – ettevõtjate kohustused; artikkel 9 – teabele esitatavad nõuded; artikkel 33 – infosüsteem*

Ettevõtjad ja kauplejad võivad käidelda raadamisvabade toodete määruse I lisas loetletud asjaomasid tooteid, mis sisaldavad muid asjaomaseid tooteid või saadusi või on neist osaliselt valmistatud. Praktikas nimetatakse neid mõnikord „liittoodeteks“, kuigi raadamisvabade toodete määruses sellist õigusterminit ei kasutata.

Raadamisvabade toodete määruses on sätestatud eeskirjad, millega tagatakse, et asjaomased saadused ja tooted, mis sisalduvad asjaomastes toodetes või millest neid valmistatakse, selgitatakse nõuetekohaselt välja artikliga 8 ettevõtjale pandud hoolsuskohustuse täitmise käigus. See on vajalik, et tagada kõigi asjaomaste toodete vastavus määrusele.

Osana hoolsuskohustuse täitmisest peavad ettevõtjad turule lastavate või sealt eksporditavate toodete puhul täitma artiklis 9 loetletud teavitamisnõudeid. Tuleb märkida, et artiklit 9 kohaldatakse ka mitte-VKEdest kauplejate suhtes, kes teevad asjaomased tooted „turul kättesaadavaks“. Mõnel juhul võib olla keeruline kindlaks teha asjaomastes toodetes sisalduvate asjaomaste saaduste liiki ja päritolu või tuvastada päritolu asukohta, eelkõige selliste taastatud toodete puhul nagu paber ning puitkiud- ja puitlaastplaadid või selliste kõrgtöödeldud toodete puhul nagu kakaod sisaldavad toiduained, kuid toodete turule laskmiseks või eksportimiseks on seda teavet vaja. Täpsem teave on esitatud käesoleva juhenddokumendi II lisas.

Kui ettevõtja laseb liidu turule või ekspordib sealt tooteid, mis sisaldavad muid selliseid asjaomaseid tooteid või on valmistatud sellistest toodetest (mis on loetletud raadamisvabade toodete määruse I lisas), mille suhtes ei ole varem hoolsuskohustust täidetud, peab ta selle kohustuse täitma asjaomase toote nende osade suhtes. See kehtib nii VKEdest ettevõtjate kui ka mitte-VKEdest ettevõtjate kohta (artikli 4 lõiked 8 ja 9).

a) *Teabele esitatavad nõuded*

Artikli 8 kohase hoolsuskohustuse osana peavad ettevõtjad asjaomaste toodete kirjeldamisel esitama vastavalt artikli 9 kohastele teavitamisnõuetele selliste asjaomaste saaduste või toodete loetelu, mida nende asjaomased tooted sisaldavad või mida nende valmistamiseks kasutatakse.

See tähendab, et ettevõtjad peavad koguma teavet asjaomaste saaduste esinemise kohta turule lastavates või eksporditavates asjaomastes toodetes. See teave sisaldab andmeid asjaomastes toodetes sisalduvate või nende valmistamiseks kasutatud asjaomaste saaduste päritolu tuvastatud asukoha kohta ning artikli 9 lõikes 1 osutatud lisateavet. Vastavalt artiklile 9 peavad ettevõtjad asjaomaste toodete päritolu tuvastatud asukohta käsitlevale teabele esitatavate nõuete täitmiseks lisama järgmised andmed:

— kõigi selliste maatükkide asukohatuvastus, kus asjaomastes toodetes sisalduvad või nende valmistamiseks kasutatud asjaomased saadused on toodetud, *ning*

— tootmise kuupäev või ajavahemik.

Kui asjaomane toode sisaldab eri maatükkidel toodetud asjaomaseid saadusi või on valmistatud nendest, tuleb esitada iga maatüki asukohatuvastus eraldi. Selliste asjaomaste toodete puhul, mis sisaldavad veisesaadusi või on nendest valmistatud, tähendab asukohatuvastuse nõue vastavalt artikli 2 punktile 29 kõiki veisekasvatusega seotud ruume ja rajatisi, sealhulgas veiste sünnikohta, põllumajandusettevõtteid, kus neid peeti – vabas õhus pidamise korral mis tahes keskkonda või kohta, kus loomi peetakse ajutiselt või alaliselt – kuni tapmiseni.

Kui „liittootena“ käsitatavas asjaomases tootes sisalduva mõne asjaomase toote puhul kindlaks tehtud mõnda maatükki on raadatud või on sealne mets degradeerunud, ei tohi seda toodet turule lasta, turul kättesaadavaks teha ega eksportida (artikli 9 lõike 1 punkt d).

Lisaks tuleb selliste asjaomaste toodete puhul, mis sisaldavad puitu või mille valmistamisel on kasutatud puitu, esitada vastavalt artiklile 9 kõigi puuliikide üldnimetus ja teaduslik täisnimetus. Mõnel juhul võib olla keeruline välja selgitada kõrgtöödeldud liittoodete (nt puitlaastplaadid, paber ja trükitud raamatud) kõikide asjaomaste komponentide kõiki liike. Kui aga toote valmistamisel on kasutatud nt erinevaid puuliike, peab ettevõtja esitama loetelu kõigist neist puuliikidest, mida võidi puittoote valmistamiseks kasutada. Liigid tuleks loetleda vastavalt rahvusvaheliselt tunnustatud puidunomenklatuurile (nt 1. oktoobri 2003. aasta DIN EN 13556 „Euroopas kasutatava puidu nomenklatuur“).

b) *Hoolsuskohustuse täitmine liittoodete puhul: olemasolevate hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonide kasutamine*

Ettevõtjad, kes lasevad turule või ekspordivad liittooteid (näiteks muudest asjaomastest puittoodetest valmistatud mööbel), võivad vajaduse korral viidata olemasolevatele hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonidele. Kui mitte-VKEdest ettevõtjad teevad teabe infosüsteemis kättesaadavaks (kirjeldatud artiklis 33), võivad nad viidata hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonidele, mis on seal juba esitatud, kuid seda ainult juhul, kui nad on veendunud, et kooskõlas artikli 4 lõigetega 1 ja 9 on asjaomastes toodetes sisalduvate või sellistest toodetest valmistatud toodete puhul hoolsuskohustus nõuetekohaselt täidetud.

Teabele artikli 9 kohaselt esitatavate nõuete täitmiseks võib viidata olemasolevates hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonides sisalduvale teabele. Näiteks võib saaduste päritolu asukoha kindlaks määrata hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonis, mis käib sellise asjaomase toote kohta, mis sisaldub asjaomases tootes, mida ettevõtja soovib turule lasta või eksportida, ning seda teavet ei pea uuesti esitama, kui viidatakse tarneahela eelnevat etappi käsitlevale hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonile. Infosüsteemis saab uue deklaratsiooni kättesaadavaks tegemisel sisestada tarneahela eelnevat etappi käsitleva hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni viitenumbri. Hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioone esitavad ettevõtjad ja kauplejad saavad otsustada, kas nende poolt infosüsteemis kättesaadavaks tehtud deklaratsioonides asukohatuvastuse kohta esitatud teave on tarbeahela järgmise etapi ettevõtjatele kättesaadav ja nähtav.

Üldiselt tuleb infosüsteemi arendada ja selle toimimine tagada kooskõlas kohaldatavate andmekaitse-eeskirjadega. Lisaks **varustatakse süsteem turvameetmetega, mille abil tagatakse infosüsteemis sisalduva teabe terviklus ja konfidentsiaalsus.**

Vastavalt artikli 4 lõikele 7 esitavad ettevõtjad, kaasa arvatud VKEd, tarneahelas allpool asuvatele ettevõtjatele ja kauplejatele kogu vajaliku teabe, mis on vajalik selleks, et tõendada toote vastavust nõuetele, sealhulgas hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonide viitenumbrid. Vastavalt artikli 4 lõikele 8 ei pea VKEdest ettevõtjad täitma hoolsuskohustust selliste asjaomaste toodete suhtes, mis sisalduvad sellistes asjaomastes toodetes või on valmistatud sellistest asjaomastest toodetest, mille suhtes on artikli 4 lõike 1 kohane hoolsuskohustus täidetud ja mille kohta on artikli 33 kohaselt hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioon juba kättesaadavaks tehtud. Pädeva asutuse taotlusel peavad VKEdest ettevõtjad esitama pädevatele asutustele hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni viitenumbri. VKEdest ettevõtjad **peavad** täitma hoolsuskohustust ja tegema kättesaadavaks sellekohase deklaratsiooni asjaomaste toodete nende osade kohta, mille suhtes ei ole hoolsuskohustust veel täidetud või mille kohta ei ole esitatud hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni kooskõlas artikli 4 lõikega 8.

10. SERTIFITSEERIMISSKEEMI JA KOLMANDA ISIKU POOLSE TÕENDAMISE SKEEMI ROLL RISKIDE HINDAMISEL JA VÄHENDAMISEL

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse põhjendus 52; artikli 10 lõike 2 punkt n – riskihindamine*

Sertifitseerimisskeeme ja kolmandate isikute poolt tõendatud skeeme kasutatakse sageli selleks, et täita kliendi konkreetseid nõudeid asjaomaste saaduste ja toodete kohta. See võib hõlmata standardit, milles kirjeldatakse sertifitseeritud saaduste tootmisel kohustuslikult rakendatavaid tavasid ning mis sisaldab põhimõtteid, kriteeriume ja näitajaid; standardile vastavuse kontrolli ja sertifikaatide andmise nõudeid ning järelevalveahela eraldi sertifitseerimist, et tagada kogu tarneahelas kindlus, et toode sisaldab ainult (või mõnel juhul kindlaksmääratud protsenti) sertifitseeritud või kolmanda isiku poolt tõendatud materjali, mis pärineb tuvastatud ja sertifitseeritud või kolmandast isiku poolt tõendatud tootjatelt.

Raadamisvabade toodete määruses tunnistatakse, et artikli 10 kohase riskihindamise käigus võivad sertifitseerimisskeemid ja muud kolmandate isikute poolt tõendatud skeemid anda kasulikku teavet määruse järgimise kohta ning toetada tõendeid selle kohta, et tooted on seaduslikud ja raadamisvabad. Seda tingimusel, et kõnealune teave vastab artiklis 9 sätestatud asjakohastele nõuetele, nagu on sätestatud artikli 10 lõike 2 punktis n.

Sertifitseerimist ja kolmanda isiku poolt tõendatud skeeme haldab organisatsioon, kes ei osale asjaomase saaduse tootmises ega selle tarneahelas. Lisaks kasutatakse mõnda neist skeemidest sageli selleks, et kontrollida konkreetsete standardite või eeskirjade järgimist, kuid need ei pruugi olla nii põhjalikud kui toote enda sertifitseerimine.

Käesolev juhenddokument on suunatud peamiselt sidusrühmadele, kes kaaluvad sertifitseerimisskeemi või kolmanda isiku poolt tõendatud skeemi kasutamist, arvestades nende skeemide võimalikku lisaväärtust täiendava teabe esitamisel, näiteks seoses asukohatuvastuse koordinaatidega ja toetades ettevõtjate poolt osana hoolsuskohustuse täitmisest tehtud riskihindamist, tõendamaks et asjaomased tooted on seaduslikud ja raadamisvabad. Raadamisvabade toodete määrus ei kohusta tegema järgmist: 1) ettevõtjad ei pea kasutama selliseid skeeme, 2) tootjad ei pea nendega liituma ning 3) tootjariigid ei pea neid välja töötama. Kolmanda isiku poolse tõendamise skeemide kasutamine ei ole õiguslik nõue, vaid ettevõtja vabatahtlik otsus.

Sertifitseerimisskeemidel ja kolmandate isikute poolt tõendatud skeemidel võib olla oluline roll kestlike põllumajandus- ja metsandustavade ning vastutustundliku hankimise edendamisel, tarneahela läbipaistvuse suurendamisel ja nõuete hõlpsamal täitmisel. Tuleb märkida, et käesoleva juhenddokumendi kohaldamisalasse ei kuulu isedeklareerimise süsteemid, mis ei tugine kolmandate isikute poolsele atesteerimisele, ning määratluse järgi ei ole need süsteemid sõltumatuse ja erapooletuse puudumise tõttu nii usaldusväärsed.

Käesolev juhenddokument on suunatud peamiselt sidusrühmadele, kes kaaluvad sertifitseerimisskeemi või kolmanda isiku poolt tõendatud skeemi kasutamist, arvestades nende skeemide võimalikku lisaväärtust täiendava teabe esitamisel, näiteks seoses asukohatuvastuse koordinaatidega ja toetades ettevõtjate poolt osana hoolsuskohustuse täitmisest tehtud riskihindamist, tõendamaks et asjaomased tooted on seaduslikud ja raadamisvabad. Kui ettevõtjad otsustavad neid skeeme kasutada, on käesoleva juhenddokumendi eesmärk aidata neil hinnata, kuivõrd need toetavad raadamisvabade toodete määruse nõuete täitmist.

Samuti on juhenddokument asjakohane liikmesriikide pädevate asutuste jaoks, kuna rõhutatakse, et kuigi selliseid skeeme võib kasutada artikli 10 kohases riskihindamises, ei asenda need ettevõtja vastutust hoolsuskohustuse täitmise eest vastavalt artiklile 8. See tähendab, et selliste skeemide kasutamine ei anna ettevõtja mingit „rohelist tuld“, sest ta peab jätkuvalt täitma raadamisvabade toodete määruses sätestatud hoolsuskohustusnõudeid ja võetakse vastutusele, kui ta neid ei täida.

Kõnealused skeemid võivad oma ulatuse, eesmärkide, ülesehituse ja töömeetodite poolest olla väga erinevad. Üks oluline vahe seisneb selles, 1) kas tuginetakse kolmanda isiku poolsele atesteerimisele või mitte, mille järgi rühmitatakse need kas sertifitseerimisskeemideks ja kolmanda isiku poolt tõendatud skeemideks või 2) isedeklareerimise süsteemideks. Viimati nimetatud süsteemid käesoleva juhenddokumendi kohaldamisalasse ei kuulu ning määratluse järgi ei ole need süsteemid sõltumatuse ja erapooletuse puudumise tõttu nii usaldusväärsed.

a) *Sertifitseerimisskeemi ja kolmanda isiku poolse tõendamise skeemi roll*

Kui ettevõtja kaalub kasutada artikli 10 kohases riskihindamismenetluses sertifitseerimisskeemist või kolmanda isiku poolt tõendatud skeemist saadud teavet tõendina selle kohta, et toode on seaduslik ja raadamisvaba, peaks ta tegema esimese sammuna kindlaks, kas skeemi standardid on kooskõlas raadamisvabade toodete määruse asjakohaste sätetega. Sellega seoses tuleks märkida, et ettevõtjad võivad kasutada ka kolmandate isikute poolse tõendamise skeeme või sertifitseerimisskeeme, et tagada vastavus ainult teatavate määruse nõuetega.

Tavaliselt on sertifitseerimisskeemi ja kolmanda isiku poolse tõendamise skeemi raames nõutud, et kolmanda isiku organisatsioonid suudaksid tõendada oma hindamispädevust akrediteerimisel, kus on kehtestatud standardid audiitorite oskuste kohta ja skeemide kohta, millega sertifitseerimisorganisatsioonid peavad liituma. Sertifitseeritud või kontrollitud toodetel on tavaliselt märgis, millel on sertifitseerimis- või kontrolliasutuse nimi ja tüüp ning auditeerimisprotsessile esitatavad nõuded. Osutatud skeemide puhul võib nõuda ka seda, et partneritele oleks see teave lisatud saadetisega kaasas olevatesse ametlikesse dokumentidesse. Tavaliselt saavad sellised organisatsioonid jagada teavet sertifitseerimise ulatuse kohta ning sertifitseerimise kohta asjaomast toodet tootvas riigis, sealhulgas selliste üksikasjade kohta nagu kohapealsete auditite laad ja sagedus.

Sertifitseerimisskeemi ja kolmanda isiku poolse tõendamise skeemi saab hinnata kolme peamise elemendi alusel: 1) „asjaomased standardid“ – tegevusnõuded, kohaldamisala, menetlused, ettevõtete strateegia seoses skeemidega; 2) „skeemide alusel rakendamine“ – mil määral standardeid kohaldatakse, sh vajalike meetmete võtmine, et tagada vastavus ka auditite alusel, ning 3) „juhtimiselemendid“ – hindamine, kas skeemide läbipaistvus, kvaliteeditagamise protsessid, järelevalve, jne on usaldusväärsed. Ettevõtja peaks seda teavet korrapäraselt uuesti hindama, eriti kui on tegemist raadamisvabade toodete määruse nõuetega.

Mis puudutab raadamisvabade toodete määruse nõudeid, siis niivõrd, kuivõrd see on sertifitseerimisskeemi või kolmanda isiku poolse tõendamise skeemi kaudu esitatava teabe seisukohast asjakohane, peaksid ettevõtjad näiteks kontrollima punktis 1 (asjakohased standardid) osutatud sertifitseerimisskeemi ja kolmanda isiku poolse tõendamise skeemi puhul järgmisi aspekte:

— kontrollimine, kas asjaomase saaduse või toote sertifikaat on kehtiv, autentne ja kuulub sertifitseerimise või kolmanda isiku poolse tõendamise alla;

— asjakohaste õiguslike nõuete lisamine ja järgimine, näiteks vastavusse viimine mõiste „raadamisvaba“ määratlusega ja 31. detsembri 2020. aasta lõppkuupäevaga, nagu on sätestatud raadamisvabade toodete määruse artiklites 2 ja 3,

— asjaomase toote seaduslikkusele ja raadamisvabadusele esitatavate nõuete täitmata jätmise riski hindamine;

— asjaomaste toodete jälgitavus (sealhulgas asukohatuvastuse abil) kuni maatükini;

— võimalus segada järelevalveahela puhul teadaolevat ja tundmatut päritolu materjali (mis ei ole raadamisvabade toodete määruse kohaselt vastuvõetav) ([15]). Sertifitseeritud järelevalveahelast pärit toode võib sisaldada ka eri allikatest pärit sertifitseeritud ja sertifitseerimata materjali segu, mille puhul tuleb saada teavet selle kohta, kas sertifitseerimata osa on kontrollitud ja kas need kontrollid annavad piisavaid tõendeid raadamisvabade toodete määruse nõuetele vastavuse kohta. Seetõttu tuleb kogu asjaomase toote puhul täita hoolsuskohustust;

— võimalus kasutada massibilansimeetodit, kui nõuetele vastavaid tooteid segatakse tundmatu päritoluga toodetega (tegevus ei ole raadamisvabade toodete määruse kohaselt vastuvõetav) ([16]);

([15]) Mõned skeemid võimaldavad sertifitseerimist juhul, kui tavaliselt märgisele kantud kindel protsent asjaomasest tootest vastab sertifitseerimisstandardile tervikuna. Sel juhul on oluline, et ettevõtja saaks teavet selle kohta, kas sertifitseerimata osa on kontrollitud ja kas kontroll annab piisavaid tõendeid ka sertifitseerimata osade vastavusest asukohatuvastusele ja raadamisvabale elemendile.

([16]) Mõned skeemid võimaldavad sertifitseerimist, kui kasutatakse massibilansimeetodil põhinevaid järelevalveahelaid. Sellised segatooted ei vasta siiski raadamisvabade toodete määruse nõuetele. Raadamisvabade toodete määruse kohaselt on lubatud üksnes tooted, mis vastavad täielikult eespool nimetatud elementidele, välja arvatud segatooted, mis põhinevad teatavatel protsendimääradel või kui kasutatakse massibilansimeetodil põhinevaid järelevalveahelaid.

— skeemi suutlikkus esitada nõutavat teavet koos tõenditega, mis on „piisavalt tõendavad ja kontrollitavad“, nagu on sätestatud artiklis 9.

Teiseks peaksid ettevõtjad kaaluma punkti 2 (skeemide alusel rakendamine) puhul järgmist:

— skeemi juhtimist käsitleva teabe kättesaadavus, sidusrühmade kaasamine skeemi ja auditite kokkuvõtted;

— tasuta ja avalikult kättesaadav andmebaas sertifikaadi omanike, kohaldamisala, kehtivuse, peatamise või lõpetamise ja seonduvate auditiaruannete kohta;

— läbipaistvad ja korrapärased, pistelised ja sõltumatud kontrollid (sealhulgas auditite vormis), et teha kindlaks, kas sertifitseerimisskeem või kolmanda isiku poolse tõendamise skeem vastab nende endi standarditele, eeskirjadele ja menetlustele;

— sertifitseeritud materjalide koguse ja päritolu kontrollimine kogu tarneahelas, sealhulgas näiteks anatoomilise, keemilise või DNA-analüüsi kasutamine toote või tarneahela jälgitavust käsitleva teabe kontrollimiseks;

— tõhusad kontrollid tarneahelate mahtude kontrollimiseks ([17]);

— sarnaste vormide/nõuete kasutamine, mis viitavad eri liiki skeemidele;

— olemasolevad põhjendatud aruanded asjaomase sertifitseerimisskeemi või kolmanda isiku poolt tõendatud skeemi võimalike puuduste või probleemide kohta riikides, kust asjaomased saadused või tooted pärinevad;

— olemasolevad põhjendatud aruanded konkreetse tootja või kaupleja kohta, kes kasutab sertifitseerimisskeemi või kolmanda isiku poolt tõendatud skeemi.

Punktis 3 (skeemide juhtimine) peaksid ettevõtjad arvesse võtma järgmisi elemente:

— võimalik huvide konflikt;

— pettuste ning korruptsiooni kontrolli ulatus ja järeldused nende kohta;

— sertifitseerimisskeemi või kolmanda isiku poolse tõendamise skeemi vastavus rahvusvahelistele või Euroopa standarditele (nt asjakohased ISO juhised);

— tagajärjed ja karistused rikkumiste korral ning parandusmeetmed, sealhulgas sertifikaadi peatamine kuni parandusmeetmete võtmiseni, võttes arvesse ka toodete sertifitseerimise loa kehtetuks tunnistamise ja taastamise menetluse kiirust;

— sidusrühmade kaasamist käsitlevate sätete lisamine, mis võimaldab ja soodustab ka väikepõllumajandustootjate osalemist skeemis (kui see on asjakohane);

— teave selliste kolmandast isikust organisatsioonide sõltumatuse kohta, kes osutavad asjakohaseid sertifitseerimis- või kontrolliteenuseid akrediteeritud organisatsioonidena. Kindlus või esinduslikkus, mis saadakse skeemi rakendamisega või mille annavad skeemiga seotud audiitorid või kolmanda isiku audiitorid, kes osalevad skeemis oma kindlustandvate menetluste läbiviimiseks, ei tohiks tugineda eraldiseisvatel tõenditel ning neid ei tohiks käsitada tõendavana. Arvesse tuleks võtta teiste asjaomaste sidusrühmade, sealhulgas skeemis osalejate, ametiühingute, töötajate ja väikepõllumajandustootjate ühenduste, kodanikuühiskonna ja valitsusväliste organisatsioonide ning kolmandast isikust auditeerimis- ja kindlustandvate organisatsioonide seisukohti, kui need on mõistlikult kättesaadavad.

([17]) Järelevalveahela sertifitseerimist võib kasutada tõendina selle kohta, et tarneahelasse ei ole pääsenud teadmata või keelatud päritolu saadusi. Tavaliselt on nende sertifikaatide eesmärk tagada, et „kriitilistes kontrollpunktides“ pääsevad tarneahelasse vaid lubatud saadused ja tooted ning et päritolukoha asemel on võimalik välja selgitada toote eelmine haldaja (kellel peab samuti olema järelevalveahela sertifikaat). Järelevalveahela sertifikaadiga toode võib sisaldada eri allikatest pärinevast sertifitseeritud ja muust lubatud materjalist koosnevat segu. Järelevalveahela sertifitseerimise kasutamisel peaks ettevõtja tagama, et kõik materjalid vastavad raadamisvabade toodete määruse nõuetele ja et kontrollid on piisavad nõuetele mittevastava materjali väljajätmiseks.

b) *Taustteave*

Sertifitseerimisskeem ja kolmanda isiku poolt tõendatud skeem on sõltuvalt juhtimismudelist riiklik või eraõiguslik, olenemata sellest, kas seda juhib riigiasutus või mitte. Need skeemid võivad olla kohustuslikud või vabatahtlikud, sõltuvalt sellest, kas need on õiguslikult siduvad. Ettevõtja kasutab erasektori skeeme vabatahtlikult, samas kui riiklikud skeemid on sageli (kuigi mitte tingimata) kohustuslikud ning need on kehtestatud riikides, kust tooteid hangitakse. Nii riikliku kui ka eraõigusliku sertifitseerimisskeemi ja kolmanda isiku poolse tõendamise skeemi eesmärk on tunnustada sertifitseerimise kaudu häid keskkonnastandardeid ning paljud neist skeemidest on andnud olulise panuse põllumajandustootmise kestlikkuse suurendamisse kogu maailmas.

Sellele vaatamata tehti muudele asjakohastele uuringutele eelnenud mõjuhinnangus kindlaks ka mitu selliste skeemidega seotud probleemi, sealhulgas asjaolu, et skeemidel on erinev läbipaistvustase ning kehtestatud on erinevad eeskirjad, menetlused ja kvaliteedi tagamise süsteemid, samuti täheldati probleeme seoses järelevalve, avalikustamise ja jõustamisega. Nende aastate jooksul, mil skeemid on toiminud, on väljendatud muret ka järelevalveahela süsteemide tõhususe ja tervikluse ning pettustele vastuvõtlikkuse pärast. Lisaks on teatavate eraõiguslike skeemide nõrkus sõltumatute auditite puudumine. Komisjoni tellitud eriuuringus, mis käsitles sertifitseerimis- ja tõendamisskeeme metsandussektoris ja puidupõhiste toodete puhul, tehti samasuguseid järeldusi ning osutati läbipaistvuse puudumisele ning osalise või isegi eksitava teabe riskile ([18]).

Kohustuslikud riiklikud tõendamisskeemid koos siduvate meetmetega võivad hõlmata rangeid standardeid nii katvuse kui ka rakendamise osas. On oluline, et need hõlmaksid kõiki riigi ettevõtjaid (sealhulgas nii turule laskmist kui ka eksporti), et vältida lünki ja vajakajäämisi, mida võib põhjustada skeemiga hõlmamata ettevõtjate olemasolu. Samuti võivad need tagada väikepõllumajandustootjate parema integratsiooni, pakkudes vajalikku tuge, et lahendada kulude probleem, mida sageli peetakse märkimisväärseks, kuna mastaabisäästu tõttu on VKEd sertifitseeringu saamisel võrreldes suuremate ettevõtjate ja kauplejatega ebasoodsamas olukorras.

Mis puudutab nii riiklike kui ka eraõiguslike skeemide usaldusväärsust ja asjakohasust, siis peaksid kõik nende standardite kohaldatavad elemendid olema kooskõlas (samaväärsed või rangemad) raadamisvabade toodete määrusega, eelkõige määratluse „raadamisvaba“, asukohatuvastuse nõuete, läbipaistvuse ja tootmise seaduslikkuse osas.

Sellega seoses on oluline märkida, et kõik skeemid ei hõlma asjaomase saaduse tootmise seaduslikkusega seotud standardeid ja hinnanguid ning seetõttu võib olla asjakohane kontrollida, milliseid seaduslikkuse nõudeid skeemid kajastavad, seda nii õigusaktide puhul, mida skeemid hõlmavad, kui ka kriteeriumide või näitajate puhul, mis on nõuetele vastavuse hindamise aluseks. Näiteks võivad skeemide määratlused erineda selle poolest, mida tuleb tootjariigis pidada asjakohaseks „seaduseks“ või „seaduslikuks“, või näitajate poolest, mida tuleb arvesse võtta ebaseaduslikkuse riski hindamisel.

Sisemine otsuste tegemine ja juhtimine, milles osalevad ka tarneahelas vahetult osalejad, kes soovivad saada sertifikaati ja kelle see on või kes ostavad ja kasutavad sertifitseeritud tooteid, et vastata klientide nõudmistele, on samuti elemendid, mis mõjutavad mõne asjakohase skeemi rakendamist, jõustamist ja usaldusväärsust.

Selleks et raadamisvabade toodete määruse järgimist veelgi hõlbustada, luuakse tavade kogu, millele ettevõtjad võivad viidata toodete ELi turule laskmise ja seal kättesaadavaks tegemisega seotud hoolsuskohustuse täitmisel ning pädevad asutused võivad viidata asjakohaste kontrollide tegemisel.

Selleks et kaaluda sertifitseerimise ja kolmanda isiku poolse tõendamise täiendavaid asjakohaseid elemente, on võimalik saada teavet komisjoni mõjuhinnangust, ([19]) ELi suunistest põllumajandustoodete ja toiduainete vabatahtliku sertifitseerimise skeemide parimate tavade kohta ([20]) ning komisjoni uuringust, mis käsitleb metsandussektori ja puidupõhiste toodete sertifitseerimise ja tõendamise skeeme ([21]).

([18]) Euroopa Komisjoni aruanne: „Study on Certification and Verification Schemes in the Forest Sector and for Wood-based Products“, ELi Väljaannete Talitus, 2021.
([19]) Euroopa Komisjon, SWD(2021) 326 final.
([20]) ELT C 341, 16.12.2010, lk 5.
([21]) Euroopa Komisjoni aruanne: „Study on Certification and Verification Schemes in the Forest Sector and for Wood-based Products“, ELi Väljaannete Talitus, 2021.

11. PÕLLUMAJANDUSLIK KASUTAMINE

1. **Sissejuhatus**

Raadamisvabade toodete määruse artikli 3 punktiga a on keelatud asjaomaseid saadusi ja tooteid turule lasta, turul kättesaadavaks teha või eksportida, välja arvatud juhul, kui need on raadamisvabad. Artikli 2 punkti 13 alapunktis a on mõiste „raadamisvaba“ määratletud kui asjaomased tooted, mis sisaldavad asjaomaseid saadusi, on söödetud asjaomaste saadustega või valmistatud selliseid asjaomaseid saadusi kasutades, mis on toodetud maa-alal, mida ei ole pärast 31. detsembrit 2020 raadatud ([22]). Artikli 2 punkti 3 kohaselt on „raadamine“ metsa muutmine põllumajanduslikult kasutatavaks, olenemata sellest, kas inimtegevuse tagajärjel või mitte.

Raadamisvabade toodete määruse põhjenduses 36 on selgitatud, et komisjon peaks välja töötama suunised, et selgitada määratluse tõlgendamist, eelkõige seoses metsa muutmisega maaks, mille eesmärk ei ole põllumajanduslik kasutamine. Sellistele suunistele viidatakse ka looduse taastamise määruse ([23]) põhjenduses 31.

Seetõttu on käesoleva jao peamised eesmärgid järgmised:

— selgitada metsa määratlust, selliste tehniliste näitajate mõõtmist, mida kasutatakse „metsa“ määratlemiseks raadamisvabade toodete määruse tähenduses, võttes arvesse pindala, puude keskmist kõrgust ja võrastiku liitust, eelkõige juhtudel, kui puud piirnevad põllumajandusmaaga või kattuvad nendega (3. jagu);

— selgitada raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punktis 5 osutatud mõistete „tootmisest kõrvalejäetud põllumajandusmaad“ ja „põllumajanduslik istandik“ tähendust, eelkõige tingimusi, mille kohaselt nt tootmisest kõrvalejäetud põllumajandusmaa või kesa või teatavates puukoolides kasutatav põllumajandusmaa jääb artikli 2 tähenduses põllumajanduslikuks kasutamiseks, olenemata maa näitajatest, ning selgitada metsa põllumajandusmaaks muutmise tingimusi (3. ja 4. jagu);

— anda juhiseid asjaolude kohta, mille puhul tuleks maad, hoolimata puuvõrade all täheldatud olemisest pärast 31. detsembrit 2020 (raadamisvabade toodete määruse artikli 2 lõikes 13 sätestatud tähtpäev), käsitada „põllumajanduslikult kasutatavana“ (4. jagu);

— selgitada olukordi, kus mõiste „mets“ alla kuuluvat maa-ala ei tuleks käsitada mitte „põllumajanduslikult kasutatavana“, vaid muul otstarbel kasutatavana, eelkõige:

  — muuks maakasutuseks, et ära hoida, minimeerida, leevendada või pöörata ümber invasiivsete võõrliikide sissetoomise ja levimise kahjulikku mõju elurikkusele, või

  — poollooduslikeks elupaikadeks, mida majandatakse ulatuslikult (nt kaitseotstarbeline karjatamine), nagu on nõutud kaitse- või taastamiskavas, millega täidetakse looduse ja elurikkuse kaitset ja taastamist käsitlevatest rahvusvahelistest konventsioonidest tulenevaid kohustusi, või

  — selleks, et ära hoida metsatulekahjusid või võtta kasutusele taastuvenergia (2. jagu ja 4. jao punkt a);

— tõlgendada raadamisvabade toodete määruse raames mõistet „põllumajanduslik kasutamine“, võttes arvesse kohaldatavates ELi õigusaktides ja selgitavates märkustes sätestatud määratlusi, milles on kokku lepitud rahvusvahelisel tasandil (4. jao punktid c ja d);

— selgitada, kuidas kombineeritult ja sünergias kasutada raadamisvabade toodete määruse määratluse alla kuuluvate selliste alade kasutamist, kus põllukultuure kasvatatakse puuvõrade all, samuti põllumajandust ja metsandust ühendavaid süsteeme, metsandust ja karjakasvatust ühendavaid süsteeme ning põllumajandust, metsandust ja karjakasvatust ühendavaid süsteeme (4. jao punkt d);

— selgitada eri maakasutusviise samas piirkonnas ning katastrikaartide ja kinnistusraamatute kasutamist (5. jagu).

([22]) Mõiste „raadamisvaba“ teine element artikli 2 punkti 13 alapunktis b, milles on sätestatud, et asjaomaste toodete puhul, mis sisaldavad või mille valmistamiseks on kasutatud puitu, on puit metsast varutud nii, et see ei põhjusta metsa degradeerumist, ei kuulu käesoleva konkreetselt põllumajandusliku kasutamise määratlust käsitleva jao kohaldamisalasse.

([23]) ELT L, 2024/1991, 29.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj.

2. **Selgitus metsa muutmise kohta maaks, mis ei ole mõeldud põllumajanduslikuks kasutamiseks**

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määrus – põhjendus 36, artikli 2 lõiked 3, 5 ja 13 – mõisted, artikli 3 punkt a – keeld*

Raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punkti 3 kohaselt tähendab „raadamine“ metsa muutmist põllumajanduslikult kasutatavaks ning seda tuleks mõista maakasutuse muutmisena, nii et raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punktis 4 määratletud „mets“ (mida on üksikasjalikult käsitletud 3. jaos) muudetakse „põllumajanduslikult kasutatavaks“, nagu on määratletud raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punktis 5 (mida on üksikasjalikult käsitletud 4. jao punktides c ja d). Sellega seoses ei ole oluline, kui suures ulatuses muudetakse metsa põllumajanduslikult kasutatavaks, sest selline muutmine muudab sellisel maal toodetud saadused nõuetele mittevastavaks, kui raadamine toimus pärast 31. detsembrit 2020.

Maa-ala liigitamine „raadatuks“ põhineb objektiivsetel näitajatel, kas metsa on muudetud konkreetseks kasutuseks ja otstarbel, mis ei sõltu maatüki seaduslikult registreeritud kasutusest ja geograafilistest piiridest ega sellest, kes või miks on raadamist põhjustanud.

Määruse kohaldamisel tähendab metsa muutmine muu viisil kasutatavaks maaks, mis ei kuulu mõiste „põllumajanduslik kasutamine“ alla, et selline muutmine ei kuulu mõiste „raadamine“ alla (üksikasjalik teave põllumajandusliku kasutuse kohta on esitatud 4. jaos). See hõlmab metsa muutmist linnataristu aladeks, nagu elektriliinid, teed, linnad ja asulad, mittepõllumajanduslikeks tööstusaladeks või taastuvenergia kasutuselevõtuks.

Metsamaa muutmine ei kuulu samuti raadamisvabade toodete määruse mõiste „raadamine“ määratluse alla, kui muutmise ja sellele järgneva maakasutuse peamine eesmärk ei ole põllumajanduslik kasutamine, vaid näiteks taastuvenergia kasutuselevõtt, tööstuslik kasutamine, elurikkuse taastamine, metsatulekahjude ärahoidmine, loomade heaolu äärmuslikes kliimatingimustes või invasiivsete võõrliikide ohjamine. Põllumajanduslik kõrvaltegevus võib toimuda juhul, kui see on vajalik maakasutuse muutmise ja selle järgse peamise eesmärgi toetamiseks (vt 4. jao punkt a) või kui põllumajanduslik tegevus ei muuda metsa peamist kasutust (vt 4. jao punkt b).

Õigusnormide jõustamise eest vastutavad liikmesriigid. Kohaldades käesolevaid suuniseid üksikjuhtumite puhul, peaksid liikmesriigid tagama, et iga juhtumi konkreetseid asjaolusid võetakse nõuetekohaselt arvesse. Juhtudel, kui tegevus on kõiki kaalul olevaid asjaolusid arvestades tähtsusetu, tuleks järgida proportsionaalsuse põhimõtet.

3. **Mõiste „mets“**

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punkt 4 – mõisted*

Raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punkti 4 kohaselt kuulub ala mõiste „mets“ alla siis, kui on täidetud järgmised näitajad:

— **maa–ala suurus on üle 0,5 hektari** – võrastiku liituse perimeetriga hõlmatud puude pindala on vähemalt 0,5 hektarit;

— **puud on üle viie meetri kõrged** – puude ülemise osa keskmine kõrgus on vähemalt viis meetrit;

— **võrastiku liitus on üle 10 %** – puistu moodustavate puude võrastiku liituse suhe puistuga kaetud alasse on üle 10 %;

— **puud suudavad kohapeal need näitajad saavutada** – aladel kasvavad noored puud, mis ei ole 10 % suurust võrastiku liitust ega viiemeetrist kõrgust veel saavutanud, kuid eeldatavasti jõuavad selleni. See hõlmab eelkõige alasid, kus metsamajandamistava alusel või loodusõnnetuste tõttu on toimunud lageraie ja alad on ajutiselt puudeta, kuid endine olukord eeldatavasti taastatakse;

— **välja arvatud maa, mida valdavalt kasutatakse põllumajanduslikult või linnamaana** – metsa olemasolu määravad nii puude olemasolu kui ka muu peamise maakasutuse puudumine (vt allpool ja ka 4. jagu).

Maa-ala, puude keskmise kõrguse ja võrastiku liituse näitajad peavad olema olemas või peab saama neid näitajaid kohapeal samaaegselt kindlaks teha.

Raadamisvabade toodete määruse kontekstis oleks **„linnamaana kasutamine“** valdav näiteks linnapiirkondade parkide ja aedade puhul, olenemata metsa määratluse künniste saavutamisest. Lisateave valdava „**põllumajandusliku kasutamise**“ kohta on esitatud 4. jaos.

Kui määratluses esitatud näitajad on täidetud, hõlmab mõiste „mets“ muu hulgas järgmist:

— metsaga ümbritsetud või sellega rangelt seotud, metsanduses kasutatavad maa-alad, näiteks metsateed, lõkkekohad ja muud väikesed lagendikud, välja arvatud juhul, kui need asuvad eraldi kinnistul;

— maa, mis on sööti jäetud üldiselt rohkem kui kümme aastat ja mis vastab „metsa“ kriteeriumidele (vt 4. jagu: „tootmisest kõrvalejäetud maa“ ja „ajutise kesa all olev maa“);

— mangroovid loodetevööndis, olenemata sellest, kas ala on klassifitseeritud maismaa-alaks või mitte;

— puuliikide istandikud, mida kasvatatakse metsaalal metsaomanike isiklikeks vajadusteks;

— väljaspool seaduslikult määratud metsamaad asuvad alad, mis vastavad mõiste „mets“ määratlusele.

Mõiste „mets“ ei hõlma põllumajandusliku tootmise süsteemides olevaid puistuid. Lisateavet leiate 4. jao punktidest c ja d.

4. **Mõiste „põllumajanduslik kasutamine“ ja erandid**

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punkt 5 – mõisted*

Raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punkti 5 kohaselt käsitatakse maad „põllumajanduslikult kasutatavana“, kui maakasutuse eesmärk on põllumajandus.

a) *Põllumajandusliku kasutamise selgitus*

Artikli 2 punkti 5 kohaselt kasutatakse maad põllumajanduses (muu hulgas) järgmistel juhtudel:

— **põllumajanduslikud istandikud**, mis on määratletud raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punktis 6. Üksikasjalikumad juhised põllumajanduslike istandike kohta on esitatud 4. jao punktis c;

— **tootmisest kõrvalejäetud põllumajandusmaad** – tootmisest kõrvalejäetud põllumajandusmaad tuleks käsitleda koos „ajutise kesa all oleva maaga“, nagu on kirjeldatud käesolevas jaos allpool;

— **loomakasvatus** – see hõlmab ajutiste või püsikarjamaade alasid ning põllumajandushooneid loomade kasvatamiseks ja pidamiseks.

Tuleb märkida, et kategooriad „põllumajanduslik istandik“, „tootmisest kõrvalejäetud põllumajandusmaa“ ja „kariloomade jaoks kasutatav maa“ on mitteammendav loetelu „põllumajandusliku kasutamise“ näidetest.

Käesoleva määruse kohaldamisel tuleks põllumajanduslikus kasutuses olevat maad mõista nii, et see hõlmab järgmisi maakasutuskategooriaid.

— Ajutiste kultuuride all olev maa on kogu maa, mida kasutatakse tavaliselt vähem kui üheaastase kasvutsükliga põllukultuuride, sealhulgas mitmeaastaste ajutiste kultuuride kasvatamiseks.

— Ajutiste heinamaade ja karjamaade all olev maa on rohttaimede kasvatamiseks või niitmiseks või karjamaaks mõeldud maa, mida kasutatakse järjest alla viie aasta.

— Tootmisest kõrvalejäetud maa või ajutise kesa all olev maa on pikaajaliselt puhkeseisundis olnud põllumajandusmaa enne taasviljelust, karjakasvatust või kasutamist muuks põllumajanduslikuks tegevuseks. See võib tekkida põllumajanduslike majapidamiste külvikorra tõttu või õiguspärastel põhjustel või erandlikel asjaoludel, nagu üleujutuskahju, veepuudus, sisendite kättesaamatus, sealhulgas majanduslikud, sotsiaalsed (haigus, pärimisprobleemid) või õiguslikud põhjused (vaidlus jne). NB! Tootmisest kõrvalejäetud maad või kesa tuleks käsitada „põllumajanduslikult kasutatavana“ üldiselt [kümme] aastat. Maa-ala võib siiski lugeda „põllumajanduslikult kasutatavaks“ sellest ajavahemikust kauem, kui on tõendatud, et põllumajanduslikku tegevust ei olnud võimalik ühel eespool nimetatud põhjusel jätkata. Esitatud põhjus peab hõlmama ajavahemikku, mil kogu maa on tootmisest kõrvale jäetud või ajutise kesa all. Kui nii põhjendatakse, tuleks maad pidevalt käsitada põllumajanduslikult kasutatava maana, välja arvatud juhul, kui see on siseriikliku õiguse kohaselt ametlikult metsaks määratud.

— Püsikultuuride all olev maa on maa, millel kasvatatakse pikaajalisi põllukultuure, mida ei ole vaja mitu aastat taasistutada, tavaliselt viis aastat või kauem. Püsikultuuride all olev maa hõlmab ka kaitsekattealuste püsikultuuride kasvatamiseks kasutatavat maad, mida on kirjeldatud 4. jao punktis b.

— Püsirohumaade ja karjamaade all olev maa on maa, mida kasutatakse rohkem kui viis aastat järjest loomade karjatamiseks või söödakultuuride kasvatamiseks maa harimise teel või looduslikult.

— Põllumajandushoonete ja tarandike all olev maa on maa, millel on talumajapidamishooned (angaarid, küünid, keldrid, tornhoidlad), loomakasvatusrajatised (tallid, lehmalaudad, lambaaedikud, linnuaiad) ja tarandikud.

— Kui piisavalt veenvate tõenditega on võimalik tõendada, et i) maatükk oli eespool kirjeldatud „põllumajanduslikus kasutuses“ enne 31. detsembrit 2020 ning ii) tootja otsustas istutada lühikese raieringiga madalmetsa või võttis kohustuse maad ajutiselt metsastada enne või pärast seda kuupäeva ning see maa ei kuulu metsamajandamiskava kohaldamisalasse või sellise seaduse alla, millega nõutakse selle maatüki puhul metsamajandamist või metsa kaitset, loetakse raadamisvabade toodete määruse tähenduses, et see maatükk jääb põllumajanduslikuks kasutamiseks ja tootja võib jätkata sellel maatükil põllumajanduslikku tegevust.

— Eespool nimetatud põllumajandusmaa kasutuskategooriad võivad hõlmata ka maastikuelementidega kaetud alasid, mida soodustatakse elurikkuse või keskkonnaga seotud põhjustel.

Looduse taastamine, invasiivsete võõrliikide ohjamine, metsatulekahjude ärahoidmine, loomade heaolu, taastuvenergia kasutuselevõtt

Kui maad on muudetud ühel või mitmel allpool loetletud esmasel eesmärgil, **ei** tohiks seda käsitada põllumajanduslikult kasutatavaks maaks muutmisena, kui muudeti selleks, et:

— ära hoida, minimeerida, leevendada või pöörata ümber looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide sissetoomise ja levimise kahjulikku mõju elurikkusele, kui sissetoomine ja levitamine on rangelt vajalik ja seda toetavad ennetuskavad, majandamiskavad või ametlikud volitused, või

— ära hoida või minimeerida ja leevendada metsatulekahjuohtu, kui ohuga seotud tegevus piirdub rangelt vajalikuga ja seda toetavad tulekahjude vältimise kavad, metsamajandamiskavad või ametlikud volitused, või

— tagada loomade heaolu käsitlevate õigusaktide järgimine, kui (alaliste ja ajutiste) rajatiste püstitamine loomade pidamiseks on vajalik loomade heaolu tagamiseks ja piirdub ehitamiseks minimaalselt vajaliku alaga ning kui see tegevus ei mõjuta ümbritsevate alade metsaks liigitamist, või

— tagada suure elurikkusega ökosüsteemide (nt teatavat liiki nõmmealad, märgalad või rohumaad) taastamine ja järgnev kaitsekorraldus, kui see on nõutav kaitse- või taastamiskavaga (näiteks kaitseala majandamise kava või riiklik või piirkondlik looduse taastamise kava), millega täidetakse kohustusi, mis tulenevad ülemaailmsetest mitmepoolsetest loodust ja elurikkuse kaitset ja taastamist käsitlevatest kokkulepetest, nagu bioloogilise mitmekesisuse konventsioon ja Kunmingi-Montréali üleilmne elurikkuse raamistik, või

— võtta kasutusse taastuvenergia (nt tuuleparkide rajamine, päikesepaneelid);

isegi kui põllumajanduslik kõrvaltegevus võib toimuda siis, kui see on vajalik maakasutuse muutmise ja sellejärgse maakasutamise põhieesmärgi toetamiseks.

b) *Selgitused peamise maakasutuse kohta*

Artikli 2 punktis 4 on sätestatud, et kui peamine maakasutus on põllumajandus, ei kuulu maa mõiste „mets“ alla.

Raadamisvabade toodete määruse kontekstis tuleks artikli 2 punktis 4 mõiste „mets“ määratluses osutatud erandite kohaldamisel pidada mõistet „põllumajanduslik kasutamine“ peamiseks järgmistel juhtudel.

— Hooajaline (nt suvine karjatamine) või ajutine metsakarjatamine puudega kaetud aladel, mis ei kuulu põlismetsade kategooriasse (nt poollooduslikud karjamaad või muutuva puukattega looduslikud karjamaad).

— Kui ilmastikutingimuste (nt ajutine lumekate) tõttu piirdutakse metsakarjatamisel või põllumajanduses kasutatavate tavade puhul teatava ajavahemikuga aastas, võib neid pidada peamiseks kasutusviisiks.

— Kaitsvate puuderühmade rajamine mitmesugustel keskkonnaga või elurikkusega seotud eesmärkidel peamiselt põllumajanduslikul otstarbel (nt karjatamiseks), isegi kui maa-ala ulatub mõiste „mets“ määratluse künnisteni.

Need juhtumid erinevad põllumajanduslikust kõrvaltegevusest maakasutuse muutmisel eesmärgiga maastikku taastada või ohjata invasiivseid võõrliike, mis ei kuulu „põllumajandusliku kasutamise“ alla, vt eespool.

Seevastu raadamisvabade toodete määruse kohaldamisel **ei** tohiks „**põllumajanduslikku kasutamist**“ pidada **muust olulisemaks**, näiteks kõrvaltoodete (nt kohv) väikesemahulise tootmise ning aeg-ajalt ekstensiivse või aeg-ajalt väikesemahulise metsakarjatamise puhul, kui tootmine ja sellega seotud tegevus ei avalda metsa elupaigale kahjulikku mõju.

c) *Mõiste „põllumajanduslik istandik“*

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punkt 6 – mõisted*

„Põllumajanduslikud istandikud“ kuuluvad raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punktis 5 sätestatud mõiste „põllumajanduslik kasutamine“ alla.

Raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punktis 6 esitatud mõiste „põllumajanduslik istandik“ viitab esiteks „maale, millel asuvad põllumajandusliku tootmise süsteemides olevad puistud, näiteks viljapuu-, õlipalmi-, oliiviistandused“, mis viitab põllumaale, sealhulgas püsikultuuridele, nagu on kirjeldatud 4. jaos.

Teiseks osutab see määratlus mõistele „agrometsandussüsteemid, kus põllukultuure kasvatatakse puuvõrade all“, mida on selgitatud 4. jao punktis d ja mida tuleb lugeda koos erandiga, mille puhul peamine maakasutus ei muutu. Lisaks on raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punktis 6 selgitatud, et mõiste „põllumajanduslik istandik“ alla kuuluvad kõik asjaomaste saaduste istandikud peale puidu, ning seetõttu kohaldatakse nende istanduste puhul mõistet „põllumajanduslik kasutamine“.

Lõpuks on raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punktis 6 sätestatud, et mõiste „mets“ ei hõlma põllumajanduslikke istandikke. See tähendab, et põllumajandusliku istandiku kriteeriumidele vastavad alad ei kuulu metsa määratluse alla, isegi kui need hõlmavad selliseid puid nagu kautšukipuu või õlipalm.

d) *Mõiste „agrometsandussüsteem“ selgitus*

Asjakohased õigusaktid: *raadamisvabade toodete määruse põhjendus 37 ja artikli 2 punkt 6 – mõisted*

FAO dokumentide ([24]) kohaselt on „agrometsandus“ selliste maakasutussüsteemide ja maakasutustehnoloogia ühisnimetus, kus mitmeaastaseid puittaimi (puud, põõsad, palmid, bambus jne) kasutatakse tahtlikult samas maamajandamisüksuses kui põllumajanduskultuure ja/või -loomi mingil viisil ruumiliselt või ajalises järjestuses. Agrometsandussüsteemides on eri komponentide vahel nii ökoloogiline kui ka majanduslik vastasmõju. On kaks peamist agrometsandussüsteemi: samaaegne ja järjestikune. Samaaegsetes süsteemides kasvatatakse puid ja põllukultuure või peetakse loomi koos samal maa-alal, samal ajal kui järjestikustes süsteemides kasvatatakse põllukultuure ja puid kordamööda suuremal osal sellest pindalast, vähendades niiviisi konkurentsi.

Agrometsandus võib viidata ka konkreetsetele metsandustavadele, mis täiendavad põllumajandustegevust, näiteks parandavad mullaviljakust, vähendavad mullaerosiooni, parandavad valgalade majandamist või pakuvad kariloomadele varju ja toitu ([25]).

Põhjenduses 37 tuletatakse meelde, et FAO määratlustes ei peeta agrometsandussüsteeme metsadeks, vaid põllumajanduslikuks kasutamiseks mõeldud maaks, ning et need süsteemid hõlmavad eri olukordi, näiteks põllukultuuride kasvatamist puuvõrade all, samuti põllumajandust ja metsandust ühendavaid süsteeme, metsandust ja karjakasvatust ühendavaid süsteeme ning põllumajandust, metsandust ja karjakasvatust ühendavaid süsteeme.

Kuna raadamisvabade toodete määruse artikli 2 punktis 4 esitatud mõiste „mets“ määratlus ei hõlma maad, mis on valdavalt „põllumajanduslikus kasutamises“, võib järeldada, et kui maad kasutatakse valdavalt agrometsandussüsteemides põhjenduses 37 kirjeldatud eesmärkidel, ei saa seda pidada „metsaks“. Sel juhul ja määruse kohaldamisel tuleb seda maad käsitada „põllumajanduslikus kasutamises“ oleva maana. Põllumajandusliku kõrvaltegevuse, sealhulgas metsa taastamisega seotud agrometsandustegevuse kohta vt 2. jagu.

5. Maakasutuse selgitus mitme maakasutusliigi puhul samas piirkonnas ning maaregistrite ja katastrikaartide kasutamine

Kui maatükil on nii mõiste „mets“ alla kuuluv maa-ala kui ka „põllumajanduslikuks kasutamiseks“ ette nähtud maa-ala, tuleb neid kahte maa-ala käsitleda eraldi. Mõiste „mets“ määratlusele vastav maa-ala kuulub määruse kohaldamisalasse, kuid „põllumajandusliku kasutamise“ kriteeriumidele vastav maa-ala ei kuulu maakasutuse muutmise kontekstis määruse kohaldamisalasse.

Seda, kas põllumajanduslikuks kasutuseks jääv maatükk on suurem kui maatüki see osa, mida peetakse määratluse kohaselt metsaks, ei peeta oluliseks. See tähendab näiteks seda, et kui kümne hektari suurusel maa-alal on kahe hektari suurune ala, mida saab objektiivsete kriteeriumide alusel pidada metsamaaks, ja kaheksat hektarit haritakse põllumajanduslikul otstarbel, liigitatakse need kaks hektarit metsaks, olenemata asjaolust, et see moodustab vaid 20 % kogu maast.

Kui hinnatakse, kas teatav maatükk on mets, peaksid metsa tegelikud omadused olema olulisemad kui maaregistrites ja katastrikaartidel määratud näitajad. Varasema põllumajandusliku kasutamise tõendamiseks võivad maaregistrid ja katastrikaardid olla lisaelemendid satelliitandmete täiendamiseks. Lisaks võivad metsamajandamiskavad ja määratud metsaalade registrid olla kasulikud selle kindlaksmääramisel, kas tegemist on metsaga, millel praegu puudub puukate, eelkõige juhul, kui ala on metsamajandamistavade, loodusõnnetuse või metsastamise esimeste aastate tõttu ajutiselt ilma puukatteta. Komisjoni loodud vaatluskeskus EU Observatory ([26]) on kõigi sidusrühmade jaoks tasuta vahend, mille abil määrata kindlaks ülemaailmne metsaga kaetus 2020. aastal. Vaatluskeskusel ei ole siiski välistavat, mittekohustuslikku ega õiguslikku väärtust. Riiklikud ja erasektori sidusrühmad võivad kasutada kaarte, mida nad peavad hoolsuskohustuse täitmiseks või kontrollimiseks sobivaks.

([24]) FAO 2003. Mitmekeelne tesaurus maaomandi kohta. 7. peatükk. Maa põllumajanduse, karjatamise ja metsanduse kontekstis.
([25]) FAO World Programme For The Census Of Agriculture 2020, 1. kd, lk 120, punktid 8.12.12 ja 8.12.13.
([26]) https://forest-observatory.ec.europa.eu/forest/gfc2020.

I LISA

KUIDAS TÕLGENDATAKSE PRAKTIKAS MÕISTEID „TURULE LASKMINE“, „TURUL KÄTTESAADAVAKS TEGEMINE“ JA „EKSPORT“?

Järgmistes stsenaariumides kirjeldatakse olukordi, kus füüsilist või juriidilist isikut käsitatakse raadamisvabade toodete määruse mõistes ettevõtjana.

[Kui ei ole sätestatud teisiti, vastutavad ettevõtjad kõigi allpool esitatud stsenaariumide puhul asjaomaste toodete/saadustega seotud hoolsuskohustuse täitmise eest ja esitavad raadamisvabade toodete määruse kohasesse infosüsteemi hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni või määravad volitatud esindaja, kellele on osutatud artiklis 6 ja kes esitab hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni nende nimel.]

[Vastavalt artikli 4 lõikele 3 tähendab hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni kättesaadavaks tegemine seda, et ettevõtja või mitte-VKEst kaupleja on täitnud hoolsuskohustust, nagu on ette nähtud raadamisvabade toodete määruse kohaldatavate sätetega, ning võtab vastutuse selle eest, et asjaomased saadused ja tooted on raadamisvabad ning nende tootmisel on järgitud tootjariigi asjakohaseid õigusakte, nagu on sätestatud artiklis 3.]

Stsenaarium 1 – toodete töötlemine

ELis asutatud tootja A (mitte-VKEst ettevõtja) on ettevõte, kes ostab palmiõli [HS 1511] kolmandas riigis ja impordib seda ELi, kus kasutab palmiõli tööstuslike rasvalkoholide tootmiseks [HS 3823 70]. Seejärel müüb ta tööstuslikud rasvalkoholid tootjale B teises ELi liikmesriigis.

— Tootja A on ettevõtja, kes impordib ELi (deklareerib „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduurina) palmiõli, mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomane toode. See tähendab, et tootja A peab täitma palmiõli suhtes hoolsuskohustust, tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni ja lisama vabasse ringlusse lubamise tollideklaratsioonile hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni viitenumbri.

— Tootja A on samuti ettevõtja, kes viib turule tööstuslike rasvalkohole, kuna tööstuslikud rasvalkoholid on raadamisvabade toodete määruse I lisaga hõlmatud asjaomased tooted. See tähendab, et tootja A peab enne tööstuslike rasvalkoholid turule laskmist tegema nende kohta kättesaadavaks eraldi hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni, milles võib vastavalt artikli 4 lõikele 9 viidata rasvalkoholide puhul eelmise hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni viitenumbrile.

Stsenaarium 2 – pakkematerjalid

Stsenaarium 2a

ELis asutatud tootja C (VKEst ettevõtja) impordib kolmandas riigis asutatud tootjalt B kaetud jõupaberit [HS 4810] ning pakib sellesse tooteid, mida müüakse liidu turul.

— Tootja C on ettevõtja, kes impordib ELi (deklareerib „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduurina) jõupaberit, mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomane toode. Kuigi jõupaberit kasutatakse pakendina, imporditakse seda iseseisva tootena (*võrrelduna stsenaariumiga 2b*) ja seetõttu kohaldatakse selle suhtes hoolsuskohustust. Tootja C peab tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni ja lisama vabasse ringlusse lubamise tollideklaratsioonile hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni viitenumbri.

— Tootja C ei ole kohustatud täitma hoolsuskohustust ega esitama jõupaberi kohta hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni, kuna jõupaberit ei imporditud eraldi tootena, vaid pigem pakkematerjalina (mis ei anna tootele selle põhiomadusi) ning seetõttu ei ole see raadamisvabade toodete määruse kohaselt asjaomase tootena reguleeritud.

Stsenaarium 2b

ELis asutatud ettevõte D (VKEst ettevõtja) impordib puitraame [HS 4414] kolmandast riigist ja müüb neid ELis asutatud jaemüüjale E. Raamid on pakendatud pappkarpi.

— Ettevõte D on ettevõtja, kes impordib ELi (deklareerib „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduurina) puitraame, mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomane toode. See tähendab, et ettevõte D peab täitma seoses puitraamidega hoolsuskohustust, tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni ja lisama vabasse ringlusse lubamise tollideklaratsioonile hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni viitenumbri.

— Ettevõte D ei ole kohustatud täitma hoolsuskohustust ega esitama pappkarbi kohta hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni, kuna pappkarpi ei imporditud eraldi tootena, vaid pigem pakkematerjalina (mis ei anna tootele selle põhiomadusi) ning seetõttu ei ole see raadamisvabade toodete määruse kohaselt asjaomase tootena reguleeritud.

Stsenaarium 3 – omandiõiguse üleminek

Stsenaarium 3a

ELis asutatud tootja F (mitte-VKEst ettevõtja) ostab veise toornahku [HS ex 4101] tarnijalt H, kes on asutatud väljaspool ELi. Lepingu kohaselt läheb omandiõigus kohe üle tootjale F, ehkki nahad asuvad endiselt väljaspool ELi ja tootja F impordib need ELi. Pärast ELi importimist töötleb tootja F nahku pargitud nahkadeks [HS ex 4104] ja müüb need ELis asutatud VKEst jaemüüjale I (kaupleja).

— Tootja F on ettevõtja, kes impordib ELi (deklareerib „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduurina) veiste toornahku, mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomane toode. See tähendab, et tootja F peab täitma seoses toornahkadega hoolsuskohustust, tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni ja lisama vabasse ringlusse lubamise tollideklaratsioonile hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni viitenumbri. Toornahkadega seotud hoolsuskohustuse osana peab tootja F esitama asukohatuvastuse teabe kõigi nende ettevõtete kohta, kus veiseid kasvatati (kooskõlas artikli 9 lõike 1 punktiga d). Vastavalt põhjendusele 39 määrab tootja F kindlaks, kas nahkade tootmiseks kasutatud veiseid söödeti muu asjaomase tootega, ning kui jah, siis täidab ta ka loomatoidu suhtes nõutavat hoolsuskohustust.

— Samal ajal on tootja F ettevõtja, kes laseb turule pargitud nahku, mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomane toode. See tähendab, et tootja F peab enne nahkade müümist kauplejale I tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni. ELi importimisel võib tootja F osutada olemasolevale kohustuse täitmise deklaratsioonile varasemalt turule lastud toornahkade kohta.

— *Mitte-VKEst ettevõtjana* on kauplejal I sama hoolsuskohustus kui ettevõtjal. Olles teinud kindlaks, et veise toornahkadega seotud hoolsuskohustus on täidetud, peab kaupleja I tegema tootjalt F ostetud pargitud nahkade kohta kättesaadavaks eraldi hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni enne nahkade müümist tarbijatele või muudele tarneahelas allpool asuvatele osalistele (st enne nende *kättesaadavaks tegemist* liidu turul). Kaupleja I hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonis võib olla viide tootja F olemasolevale pargitud nahkade hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonile vastavalt artikli 4 lõikele 9.

[Selles stsenaariumis läheb omandiõigus väljaspool ELi asuvalt ettevõtjalt üle ELi ettevõtjale enne, kui toode füüsiliselt ELi siseneb.]

Stsenaarium 3b

ELis asutatud tootja F (mitte-VKEst ettevõtja) ostab elektroonilisel teel veise toornahku [HS ex 4104] tarnijalt H, kes on asutatud väljaspool ELi. Lepingu kohaselt läheb omandiõigus üle tootjale F üksnes siis, kui toornahad tarnitakse ELis asuvasse toornahavabrikusse. Laevandusagent G impordib toornahad tarnija H nimel ELi ja tarnib need tootja F vabrikusse.

— Tarnija H on ettevõtja, kes impordib ELi (deklareerib „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduurina) veiste pargitud nahku, mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomane toode. See tähendab, et tarnija H peab täitma seoses veiste nahkadega hoolsuskohustust, tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni ja lisama vabasse ringlusse lubamise tollideklaratsioonile hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni viitenumbri [või volitama seda tegema artikli 6 lõike 1 kohaselt volitatud esindajat laevandusagenti G]. Toornahkadega seotud hoolsuskohustuse osana peab tarnija H esitama asukohatuvastuse teabe kõigi nende ettevõtete kohta, kus veiseid kasvatati (kooskõlas artikli 9 lõike 1 punktiga d). Vastavalt põhjendusele 39 määrab tarnija H kindlaks, kas nahkade tootmiseks kasutatud veiseid söödeti muu asjaomase tootega, ning kui jah, siis täidab ta ka loomatoidu suhtes nõutavat hoolsuskohustust.

— Tootja F on esimene füüsiline või juriidiline isik, kes teeb asjaomased tooted ELi turul kättesaadavaks, ning vastavalt artiklile 7 käsitatakse teda ka ettevõtjana, ning ehkki artikli 2 punktis 15 esitatud määratluse järgi ta tegelikult ettevõtja ei ole, on artiklis 7 sätestatud, et temale kehtivad samad kohustused kui ettevõtjale. Seetõttu peab tootja F täitma hoolsuskohustust, tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks eraldi hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni enne veisenahkade müümist tarbijatele või muudele tarneahelas allpool asuvatele osalejatele, kus ta võib vastavalt artikli 4 lõikele 9 osutada tarnija H esitatud hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonile.

[Selles stsenaariumis läheb omandiõigus väljaspool ELi asuvalt ettevõtjalt ELi ettevõtjale üle alles siis, kui toode on füüsiliselt ELi sisenenud]

Stsenaarium 4 – turule laskmine *vs.* turul kättesaadavaks tegemine

[Stsenaariumid 4a, 4b, 4c ja 4d näitavad erinevust liidu turule laskmise ja seal kättesaadavaks tegemise vahel ning illustreerivad mõningaid asjaolusid, mille korral tootmisahela järgmise etapi ettevõte võib olla ettevõtja.]

Stsenaarium 4a

ELis asutatud hulgimüüja J (VKEst ettevõtja) impordib kakaopulbrit [HS 1805] kolmanda riigi (ELi-väline) tootjalt ja müüb selle ELis asuvale mitte-VKEst jaemüüjale K. Jaemüüja K impordib kolmandast riigist (ELi-väline tootja) lisaks kakaopulbrit ja segab selle hulgimüüjalt J ostetud kakaopulbriga, et müüa seda ELis asuvatele lõpptarbijatele *(võrdle stsenaariumidega 4b, 4c ja 4d)*.

— Tootja J on ettevõtja, kes impordib ELi (deklareerib „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduurina) kakaopulbrit (*turulelaskmine*), mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomane toode. See tähendab, et hulgimüüja J peab täitma seoses kakaopulbriga hoolsuskohustust, tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni ja lisama vabasse ringlusse lubamise tollideklaratsioonile hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni viitenumbri.

— Hulgimüüjalt J ostetud kakaopulbri puhul tegutseb jaemüüja K kauplejana, sest see kakaopulber on juba liidu turule lastud. *Mitte-VKEst* kauplejana täidab jaemüüja K samu hoolsuskohustusi kui ettevõtja ning peab esitama enne hulgimüüjalt J ostetud kakaopulbri müümist (*kättesaadavaks tegemist*) selle kohta hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni. Jaemüüja K võib viidata hulgimüüja J olemasolevale hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonile seoses kakaopulbriga pärast kinnitamist, et hoolsuskohustus on nõuetekohaselt täidetud kooskõlas määruse artikli 4 lõikega 9, kuid nõuete täitmise eest vastutab endiselt jaemüüja K.

— Jaemüüja K on ettevõtja, kes tegeleb lisatava kakaopulbriga, mida K impordib otse ELi (deklareerib „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduurina), mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomane toode ja K laseb täiendava kakaopulbri esimest korda turule. See tähendab, et jaemüüja K peab täitma seoses täiendava kakaopulbriga hoolsuskohustust, tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni ja lisama vabasse ringlusse lubamise tollideklaratsioonile hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni viitenumbri.

Stsenaarium 4b

ELis asutatud hulgimüüja J (VKEst ettevõtja) impordib kakaopulbrit [HS 1805] kolmanda riigi (ELi-väline) tootjalt ja müüb selle ELis asutatud jaemüüjale K (mitte-VKEst kaupleja). Jaemüüja K müüb kakaopulbri ELis edasi.

— Hulgimüüja J on ettevõtja, kes impordib ELi (deklareerib „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduurina) kakaopulbrit, mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomane toode. See tähendab, et hulgimüüja J peab täitma seoses kakaopulbriga hoolsuskohustust, tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni ja lisama vabasse ringlusse lubamise tollideklaratsioonile hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni viitenumbri.

— Kuna kakaopulbri on jaemüüja J juba turule lasknud ja tingimusel, et jaemüüja K ei töödelnud ega täiendanud seda enne edasimüüki, *teeb* jaemüüja K asjaomase toote üksnes *kättesaadavaks*. Hoolsuskohustuse täitmisel ja hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonide kättesaadavaks tegemisel vastavalt artikli 4 lõigetele 2 ja 9 võib jaemüüja K viidata olemasolevale hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonile pärast seda, kui on kindlaks teinud, et hulgimüüja J on täitnud hoolsuskohustust nõuetekohaselt vastavalt artikli 4 lõikele 9, kuid nõuete täitmise eest vastutab endiselt jaemüüja K.

Stsenaarium 4c

ELis asutatud hulgimüüja J (VKEst ettevõtja) impordib sojaõli [HS 1507] kolmanda riigi (ELi-väline) tootjalt ja müüb selle ELis asutatud jaemüüjale K (mitte-VKEst kaupleja). Jaemüüja K müüb sojaõli ELis edasi.

— Hulgimüüja J on ettevõtja, kes impordib ELi (deklareerib „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduurina) sojaõli, mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomane toode. See tähendab, et hulgimüüja J peab täitma seoses sojaõliga hoolsuskohustust, tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni ja lisama vabasse ringlusse lubamise tollideklaratsioonile hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni viitenumbri.

— Kuna jaemüüja J on sojaõli juba turule lasknud ja tingimusel, et jaemüüja K ei töödelnud ega täiendanud seda enne edasimüüki, *teeb* jaemüüja K asjaomase toote üksnes *kättesaadavaks*. Kuna jaemüüja K on *VKEst kaupleja*, ei ole tal samu hoolsuskohustusi kui ettevõtjal. Jaemüüja K peab seega koguma ja säilitama raadamisvabade toodete määruse artiklis 5 nõutud teavet, kuid ta ei ole kohustatud esitama enne sojaõli edasimüümist selle kohta hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni vastavalt artikli 5 lõikele 2.

Stsenaarium 4d

ELis asutatud hulgimüüja J (VKEst ettevõtja) impordib kakaoube [HS 1801] kolmanda riigi (ELi-väline) tootjalt ja müüb need ELis asutatud tootjale K (mitte-VKEst ettevõtja). Tootja K kasutab kakaoube šokolaaditahvlite [HS 1806] valmistamiseks ja müüb neid ELis.

— Hulgimüüja J on ettevõtja, kes impordib ELi (*deklareerib „vabasse ringlusse lubamise" tolliprotseduurina*) kakaoube, mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomased tooted. See tähendab, et hulgimüüja J peab täitma seoses kakaoubadega hoolsuskohustust, tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni ja lisama vabasse ringlusse lubamise tollideklaratsioonile hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni viitenumbri.

— Tootjast K saab šokolaaditahvlite müümisel ettevõtja, sest šokolaaditahvlid on samuti raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomased tooted ja need lastakse turule (*tehakse esimest korda kättesaadavaks*). Hoolsuskohustuse täitmisel ja hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonide kättesaadavaks tegemisel vastavalt artikli 4 lõigetele 2 ja 9 võib jaemüüja K viidata olemasolevale hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonile pärast seda, kui ta on kindlaks teinud, et hulgimüüja J on täitnud hoolsuskohustust nõuetekohaselt vastavalt artikli 4 lõikele 9, kuid nõuete täitmise eest vastutab endiselt jaemüüja K.

Stsenaarium 5 – olemasoleva hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni kasutamine viitena

ELis asutatud ettevõte L (mitte-VKEst ettevõtja) ostab külmutatud veiseliha [HS ex 0202] ELis asutatud põllumajandustootjalt M (VKEst ettevõtja), kes on kasvatanud veiseid ELis. Põllumajandustootja M ostis veisesööda jaemüüjalt W (VKEst ettevõtja), kes täitis hoolsuskohustust. Seejärel ekspordib ettevõte L külmutatud veiseliha [HS ex 0202] kolmandasse riiki. Liha ei ole töödeldud muudeks asjaomasteks toodeteks ega nendega segatud.

— Põllumajandustootja M on ettevõtja, kes müüb külmutatud veiseliha ettevõttele L ning peab enne müüki täitma hoolsuskohustust ja tegema veiseliha kohta infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni. Veiselihaga seotud hoolsuskohustuse osana peab põllumajandustootja M esitama asukohatuvastuse teabe kõigi ettevõtete kohta, kus veiseid kasvatati (kooskõlas artikli 9 lõike 1 punktiga d). Kooskõlas põhjendusega 39 määrab põllumajandustootja M kindlaks, kas veiseid toideti muu asjaomase tootega, ning kui jah, siis peaks põllumajandustootja M kasutama tõendina asjakohaseid arveid, asjakohaste hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonide viitenumbreid või muid jaemüüjalt W saadud asjakohaseid dokumente, mis näitavad, et sööt oli raadamisvaba.

— Ettevõte L on ettevõtja, kes ekspordib liha EList (st esitab deklaratsiooni ekspordi tolliprotseduuriks). Seega peab ettevõte L kontrollima, et veiseliha suhtes on hoolsuskohustus täidetud, ning tegema eraldi kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni, milles võib viidata põllumajandustootja M poolt artikli 4 lõike 9 kohaselt kättesaadavaks tehtud eelmisele hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonile. Kui ettevõte L otsustaks liha kolmandasse riiki eksportimise asemel müüa seda ELis, siis tegutseks ettevõte L kauplejana, kuid tema suhtes kehtiksid **samad** kohustused kui eespool, kuna artikli 5 lõike 1 kohaselt käsitatakse mitte-VKEdest kauplejaid mitte-VKEst ettevõtjana.

Stsenaarium 6 – füüsiliste isikute / mikroettevõtjate hoolsuskohustus

ELis asutatud erametsaomanik N (VKEst ettevõtja) sõlmib puiduettevõtjaga O (mitte-VKEst ettevõtja) lepingu osade oma puude langetamiseks. Ettevõte O langetab puud, kuid palgid [HS 4403] kuuluvad endiselt erametsaomanikule N. Kui palgid on välja veetud, müüb erametsaomanik N langetatud palgid puiduettevõtjale O. Puiduettevõtja O saadab palgid oma saeveskisse ja laseb need saematerjalina [HS 4407] turule.

— Metsaomanik N on ettevõtja ja peab täitma enne palkide turule laskmist hoolsuskohustuse. Kuna aga metsaomanik N on *füüsiline isik / mikroettevõtja*, on tal võimalus volitada järgmist tarneahelas allpool asuvat ettevõtjat või kauplejat, kes ei ole füüsiline isik / mikroettevõtja, tegutsema volitatud esindajana ja esitama hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni tema nimel. Kui metsaomanik N otsustab volitada ettevõtet O tegema hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni kättesaadavaks tema nimel, edastab ta ettevõttele O kogu teabe, mis kinnitab, et ta on juba hoolsuskohustuse täitnud ja et artikli 6 lõike 3 kohaselt ei ole avastatud mingit/märkimisväärset riski. Nõuete täitmise eest vastutab metsaomanik N.

— Puiduettevõte O on ettevõtja, kes laseb turule saematerjali, mis on raadamisvabade toodete määruse I lisaga hõlmatud asjakohane puittoode, mis on toodetud metsaomaniku N metsas langetatud palkidest. Seega peab puiduettevõte O enne metsaomaniku N poolt puude saagimisel saadud saematerjali turule laskmist kontrollima, et palkide kohta on hoolsuskohustus täidetud, ja tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni.

Stsenaarium 7 – kolmandate isikute volitamine esindajaks

ELis asutatud jaemüüja P (VKEst ettevõtja) impordib kolmandast riigist (ELi-väline riik) kummist õhkrehve [HS ex 4011] ja otsustab anda ELis asutatud ettevõtjale Q volituse esindada teda kui jaemüüjale P teenuse osutajat hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni esitamisel.

— Jaemüüja P on ettevõtja, kes impordib ELi (deklareerib „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduurina) kummist õhkrehve, mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomased tooted. See tähendab, et jaemüüja P peab täitma kummist õhkrehvide suhtes hoolsuskohustust, kuid võib volitada ettevõtet Q end esindama ja tegema tema nimel kättesaadavaks rehvidega seotud hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni vastavalt artikli 6 lõikele 1. Ettevõte Q ei tegutse tarneahela liikmena, vaid on üksnes teenuseosutaja, kes teeb jaemüüja P nimel infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni ja esitab pädevate asutuste taotlusel volituse koopia vastavalt artikli 6 lõikele 2. Vastavalt raadamisvabade toodete määruse artiklile 3 jääb rehvide eest vastutavaks jaemüüja P.

Stsenaarium 8 – toodete hõlmatus

ELis asutatud tootja R (VKEst ettevõtja) impordib palmiõli [HS 1511] kolmandate riikide (ELi-välised) tootjatelt ELi ja töötleb selle oma tehases seebiks [HS 3401], mida müüb ELis.

— Tootja R on ettevõtja, kes impordib ELi (deklareerib „vabasse ringlusse lubamise“ tolliprotseduurina) palmiõli, mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomane toode. See tähendab, et R peab täitma hoolsuskohustust, tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni ja lisama vabasse ringlusse lubamise tollideklaratsioonile hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni viitenumbri.

— Kuid seebi müümisel ei ole tootja R kohustatud täitma hoolsuskohustust ega esitama seebis sisalduva palmiõli kohta hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni, kuna seep ise ei ole raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomane toode.

Stsenaarium 9 – Asjaomaste toodete turulelaskmine VKEst ettevõtja poolt

Stsenaarium 9a

ELis asutatud sojaturustaja S (mitte-VKEst kaupleja) ostab sojauba [HS 1201], mille on juba turule lasknud mõni teine ettevõte. ELis asutatud mitte-VKEst turustaja S müüb sojauba ELis asutatud ettevõttele T (VKEst ettevõtja). Ettevõte T toodab sojaoast peenjahu [HS 1208 10] ja müüb seda.

— Turustaja S on mitte-VKEst kaupleja, kes müüb (*teeb kättesaadavaks*) sojauba ettevõttele T, kuna sojauba on raadamisvabade toodete määruse I lisaga hõlmatud asjaomane toode. See tähendab, et turustaja S peab enne sojaoa müümist ettevõttele T veenduma, et sojaoa suhtes on hoolsuskohustus täidetud, ja tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks uue hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni.

— Ettevõte T on ettevõtja, kui ta laseb turule sojaoast toodetud peenjahu seda müües, olles töödelnud sojaoa uueks tooteks (peenjahu sojaoast), mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas eraldi HS-koodiga asjaomane toode. Kuna ettevõtte T poolne müük on uue asjaomase toote turule laskmine (*esmakordne turul kättesaadavaks tegemine*), on ettevõte T ettevõtja. Ettevõte T on VKEst ettevõtja, kes ei pea enne sojaoast valmistatud peenjahu turule laskmist hoolsuskohustust täitma ega tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni, sest kõnealune peenjahu on valmistatud sojaoast, mille suhtes on hoolsuskohustus juba täidetud ja mille kohta turustaja S on artikli 4 lõike 8 kohaselt hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni juba kättesaadavaks teinud, kuid nõuete täitmise eest vastutab endiselt ettevõte T.

Stsenaarium 9b

ELis asutatud erametsaomanik U (VKEst ettevõtja) langetab osa oma puudest ise. Seejärel töötleb ta palgid ja valmistab oma ettevõtte palkidest eratellimusel puidust pildiraame [HS4414], et müüa need otse lõpptarbijatele.

— Metsaomanik U on ettevõtja, kes peab täitma hoolsuskohustust enne langetatud palkide [HS 4403] turule laskmist, et töödelda neid puidust pildiraamideks, ning tegema infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni.

— Metsaomanik U on ettevõtja, kui ta laseb turule eratellimusel valmistatud puidust pildiraamid, mis on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomased tooted ja see on nende *esmakordne* turul kättesaadavaks tegemine. Metsaomanik U on VKEst ettevõtja, kes ei pea artikli 4 lõike 8 kohaselt hoolsuskohustust täitma ega tegema puidust pildiraamide kohta infosüsteemi kaudu kättesaadavaks hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni, sest raamid on valmistatud palkidest, mille suhtes on hoolsuskohustus juba täidetud ning infosüsteemis on palkide kohta hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioon juba kättesaadavaks tehtud.

[Kui eespool nimetatud stsenaariumi 9b puhul langetaks metsaomanik U osa oma puudest, et valmistada oma kodus oma tarbeks isikupäraseid pildiraame, ei oleks ta ettevõtja ja seega ei kohaldataks tema suhtes raadamisvabade toodete määruse nõudeid. Sama kehtiks ka siis, kui ta töötleks puid muudeks isiklikuks tarbeks kasutatavateks asjaomasteks toodeteks, näiteks tara jaoks mõeldud postid või mööbel oma maja jaoks.]

Stsenaarium 10 – Asjaomased tooted, mida müüakse internetis või muude kaugmüügivahendite kaudu

ELis asutatud isik V (VKEst kaupleja) ostab puidust pildiraame [HS 4414], et neid hiljem oma veebipõhise käsitööpoe kaudu äritegevuse käigus müüa. Ettevõtja Z on seoses puidust pildiraamidega hoolsuskohustust juba täitnud.

— Isik V on kaupleja, kui ta laseb puidust pildiraamid turule, või ettevõtja, kui ta ekspordib pildiraamid kolmandasse riiki, kuna pildiraamid on raadamisvabade toodete määruse I lisas osutatud asjaomased tooted. Raadamisvabade toodete määrus *ei* sisalda sätteid, mille kohaselt käsitatakse kauba müüki internetis või muude kaugmüügivahendite kaudu turul kättesaadavaks tegemisena või ekspordina. Isik V peab täitma raadamisvabade toodete määruse nõudeid enne puidust pildiraamide ostjaga lepingu sõlmimist.

II LISA

NÄITED RAADAMISVABADE TOODETE MÄÄRUSE I LISASSE KUULUVATE LIITTOODETEGA SEOTUD TEABE- JA HOOLSUSKOHUSTUSNÕUETE KOHTA

Näide 1. Asjaomase toote ja kõigi selliste osade puhul, mis sisaldavad muid asjaomaseid tooteid või on neist valmistatud, on teabe- ja hoolsuskohustusnõuded täidetud.

Tooteliik	Maht				Kas asjaomase toote suhtes on hoolsuskohustus täidetud?
Osadeks võetud kontorimööbel (HS 9403)	1 500 ühikut				Jah, ettevõtja on täitnud hoolsuskohustuse kooskõlas raadamisvabade toodete määruse artikliga 8, sealhulgas artikli 9 kohased teabele esitatavad nõuded (vt allpool), ja esitanud hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni.
Asjaomase toote osa (komponent)	Teave toote asjakohaste osade kohta (vastavalt artiklile 9)				Kas asjaomase toote osa on hõlmatud hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooniga?
	Kirjeldus[2]	Liigid	Tootjariik	Saaduse asukohatuvastus	
Keskne komponent	Puitlaastplaadid (HS 4410)	Sitka kuusk (*Picea sitchensis*)	ELi liikmesriik	Mitu istandust. Kõik tuvastatud asukohaandmed on teada.	Jah, ettevõtja viitas olemasolevale hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonile pärast seda, kui oli kindlaks teinud, et hoolsuskohustus täideti nõuetekohaselt.
Esi- ja tagaosa	0,5 mm spoonitud plaat (HS 4408)	Harilik pöök (*Fagus sylvatica*)	ELi liikmesriik	Erametsaomanikud Kõik tuvastatud asukohaandmed on teada.	Jah, ettevõtja viitas olemasolevale hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonile pärast seda, kui oli kindlaks teinud, et hoolsuskohustus täideti nõuetekohaselt.

Näide 2. Asjaomase toote ja kõigi selliste osade puhul, mis sisaldavad muid asjaomaseid tooteid või on neist valmistatud, on teabe- ja hoolsuskohustusnõuded täidetud.

Tooteliik	Maht	Kas asjaomase toote suhtes on hoolsuskohustus täidetud?
Šokolaadipõhised kondiitritooted (HS 1806)	2 000 kg	Jah, ettevõtja on täitnud hoolsuskohustuse kooskõlas raadamisvabade toodete määruse artikliga 8, sealhulgas artikli 9 kohased teabele esitatavad nõuded (vt allpool), ja esitanud hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni.

Asjaomase toote osa (komponent)	Teave toote asjakohaste osade kohta (vastavalt artiklile 9)			Kas asjaomase toote osa on hõlmatud hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooniga?
	Kirjeldus	Tootjariik	Saaduse asukohatuvastus	
Koostisosa	Kakaovõi (HS 1804)	Mitu kolmandat riiki	Mitu põllumajandusettevõtet/ väikeettevõtet. Kõik tuvastatud asukohaandmed on teada.	Jah, hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni ei olnud, seega täitis ettevõtja asjaomase toote selle osa suhtes hoolsuskohustust.
Koostisosa	Kakaopasta (HS 1803)	Mitu kolmandat riiki	Mitu põllumajandusettevõtet/ väikeettevõtet. Kõik asukohad on tuvastatud.	Jah, ettevõtja viitas olemasolevale hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonile pärast seda, kui oli kindlaks teinud, et hoolsuskohustus täideti nõuetekohaselt.

Näide 3. Asjaomase toote ja kõigi selliste osade puhul, mis sisaldavad muid asjaomaseid tooteid või on neist valmistatud, ei ole teabe- ega hoolsuskohustusnõudeid täidetud. Asjaomast toodet ei saa turule lasta, kuna ühe liittootes oleva toote asukohaandmeid ei ole tuvastatud.

Tooteliik	Maht				Kas asjaomase toote suhtes on hoolsuskohustus täidetud?
Vineer (HS 4412)	8 500 m^3				Jah, hoolsuskohustus on täidetud, kuid kuna see protsess näitas, et nõutavad asukohaandmed ei ole kättesaadavad, ei või asjaomast toodet turule lasta.
Asjaomase toote osa (komponent)	Teave toote asjakohaste osade kohta (vastavalt artiklile 9)				Kas asjaomase toote osa on hõlmatud hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooniga?
	Kirjeldus	Liigid	Tootjariik	Saaduse asukohatuvastus	
Esi- ja tagaosa	Vineerimisspoon (HS 4408)	Ilulehik (*Calophyllum* spp.)	Kolmas riik	Mitu kontsessioonilepingut. Kõik tuvastatud asukohaandmed on teada.	Jah, ettevõtja viitas olemasolevale hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonile pärast seda, kui oli kindlaks teinud, et hoolsuskohustus täideti nõuetekohaselt.
Keskne komponent	Vineerimisspoon (HS 4408)	Pappel (*Populus* spp.)	Kolmas riik	Põllumajandusettevõttest pärit puidukogused. Asukohad täpsustamata/ tuvastamata.	Ei, hoolsuskohustust ei ole võimalik täita ilma asukohti tuvastamata.

Näide 4. Asjaomase toote ja kõigi selliste osade puhul, mis sisaldavad muid asjaomaseid tooteid või on neist valmistatud, ei ole teabe- ega hoolsuskohustusnõudeid täidetud. Asjaomast toodet ei või turule lasta, kuna ühe liittootes oleva toote asukoht ei ole tuvastatud ning teave teise asjaomase toote liigi kohta ei ole kättesaadav.

Tooteliik	Maht				Kas asjaomase toote suhtes on hoolsuskohustus täidetud?
Kirjapaber (90 g/m²) (HS 4802)	1 200 tonni				Jah, hoolsuskohustus on täidetud, kuid kuna hoolsuskohustuse täitmise protsess näitas, et nõutavad asukohaandmed ei ole kättesaadavad, ei või asjaomast toodet turule lasta.
Asjaomase toote osa (komponent)	Teave toote asjakohaste osade kohta (vastavalt artiklile 9)				Kas asjaomase toote osa on hõlmatud hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooniga?
	Kirjeldus	Liigid	Tootjariik	Saaduse asukohatuvastus	
Tselluloos	Lühikesekiuline tselluloos (HS 47)	*Acacia mangium*	Kolmas riik	Metsakultuur. Asukohad tuvastatud.	Jah, ettevõtja viitas olemasolevale hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonile pärast seda, kui oli kindlaks teinud, et hoolsuskohustus täideti nõuetekohaselt.
Tselluloos	Lühikesekiuline tselluloos (HS 47)	Tundmatutest liikidest troopilise lehtpuidu segu	Kolmas riik	Metsastatud alad. Kõik tuvastatud asukohaandmed on teada.	Ei, hoolsuskohustust ei ole võimalik täita ilma kõiki puittootes olevaid liike kindlaks tegemata.
Tselluloos	Pikakiuline tselluloos (HS 47)	*Pinus radiata*	Kolmas riik	Metsastatud alad. Asukohad täpsustamata/ tuvastamata.	Ei, hoolsuskohustust ei ole võimalik täita ilma asukohti tuvastamata.

Näide 5. Asjaomase toote ja kõigi selliste osade puhul, mis sisaldavad muid asjaomaseid tooteid või on neist valmistatud, ei ole teabe- ega hoolsuskohustusnõudeid täidetud. Asjaomast toodet ei või turule lasta, sest liittoote ühe asjaomase toote suhtes hoolsuskohustuse täitmisel ilmnes, et toode ei ole raadamisvaba.

Tooteliik	Maht	Kas asjaomase toote suhtes on hoolsuskohustus täidetud?
Šokolaadipõhised kondiitritooted (HS 1806)	900 kg	Jah, hoolsuskohustus on täidetud, kuid kuna hoolsuskohustuse täitmise protsess näitas, et nõutavad asukohaandmed ei ole kättesaadavad, ei või asjaomast toodet turule lasta.

Asjaomase toote osa (komponent)	Teave toote asjakohaste osade kohta (vastavalt artiklile 9)			Kas asjaomase toote osa on hõlmatud hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooniga?
	Kirjeldus	Tootjariik	Saaduse asukohatuvastus	
	Kakaovõi (HS 1804)	Mitu kolmandat riiki	Mitu põllumajandusettevõtet/ väikeettevõtet. Kõik asukohad on tuvastatud.	Jah, ettevõtja viitas olemasolevale hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonile pärast seda, kui oli kindlaks teinud, et hoolsuskohustus täideti nõuetekohaselt.
	Kakaopasta (HS 1803)	Mitu kolmandat riiki	Mitu põllumajandusettevõtet/ väikeettevõtet. Kõik asukohad on tuvastatud.	Jah, ettevõtja viitas olemasolevale hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioonile pärast seda, kui oli kindlaks teinud, et hoolsuskohustus täideti nõuetekohaselt.
	Kakaopulber (HS 1805)	Mitu kolmandat riiki	Mitu põllumajandusettevõtet. Kõik tuvastatud asukohaandmed on teada.	Ei, hoolsuskohustus on täidetud, kuid mõnda maa-ala olid raadatud pärast lõppkuupäeva, seega ei vasta komponent artiklile 3 ja on keelatud.